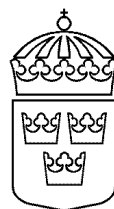

Riksdagens protokoll 1999/2000:72

Torsdagen den 24 februari

Kl. 12.00 – 15.02

Protokoll
1999/2000:72

1 § Utökning av antalet extra suppleanter i trafikutskottet

Valberedningen hade, enligt ett till kammaren inkommet protokollsutdrag, på begäran av Folkpartiet liberalernas riksdagsgrupp, tillstyrkt att antalet suppleanter skulle utökas från 22 till 23 i trafikutskottet.

Kammaren medgav denna utökning.

2 § Val av extra suppleant i trafikutskottet

Företogs val av extra suppleant i trafikutskottet.

Kammaren valde i enlighet med valberedningens förslag till

suppleant i trafikutskottet

Eva Flyborg (fp)

3 § Aktuell debatt: TV-kanalernas pornografiska utbud

Aktuell debatt:

Anf. 1 EWA LARSSON (mp):

Fru talman! Jag och Miljöpartiet har begärt denna särskilda debatt om det pornografiska utbudet i TV utifrån den allmänna uppfattningen att verkligheten, dvs. dagens faktiska utbud, inte stämmer överens med hur vi tolkar dagens lagstiftning.

Genom att visa Alexa Wolfs film *Shocking Truth* för riksdagsledamöterna har vi gjort det möjligt för många lagstiftare att ta del av vad våra barn och ungdomar kan se på betal-TV-kanalerna på nätterna.

De filmade avarter vi har tagit del av har ingenting att göra med sexualitet. Vi har sett övergrepp. Vi har sett gruppvåldtäkter, förnedring och misshandel. Vi har sett filmer som före visning har varit granskade och godkända av Biografbyrån.

Biografbyrån ska inte släppa igenom filmer där händelserna skildras på sådant sätt och i sådant sammanhang att framställningen kan verka förråande. Vid bedömningen ska särskilt beaktas om framställningen innehåller närgångna eller utdragna skildringar av grovt våld mot människor eller djur eller sexuellt våld eller tvång. Sändningar av program som

*TV-kanalernas
pornografiska utbud*

här i landet innefattar barnpornografibrott, olaga våldsskildringar m.m. är i dag förbjudna enligt brottsbalken och enligt yttrandefrihetsgrundlagen.

För olaga våldsskildring kan den dömas som skildrar sexuellt våld eller tvång och den som genom rörliga bilder närgånget eller utdraget skildrar grovt våld mot människor eller djur.

Det är alltså Biografbyrån som utövar den här tillsynen över efterlevnaden och som ska verka för att överträdelser beivras.

Utifrån befintlig lagstiftning är det min och Miljöpartiets bestämda uppfattning att de grova pornografiska filmer som visas på våra betal-TV-kanaler TV 1000 och Canal+ inte borde ha släppts igenom.

Det är vi riksdagsledamöter som är ansvariga för lagstiftningen, och staten ansvarar för distributionen via Teracom och Telia.

Anf. 2 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! I går pratade jag med en kvinna som levt många år inom porrbranschen. Jag är annorlunda, för jag lever fortfarande, sade hon. De andra har tagit livet av sig eller blivit ihjälslagna. I dag ägnar denna kvinna en del av sin tid åt att åka runt på skolor och flickhem och varna för det liv hon själv levt och utsatts för.

Alexa Wolfs dokumentär *Shocking Truth* är en varning av något annat slag. Den har nått väldigt många, och den har nått väldigt många på en och samma gång.

Vi är chockade. Vi har chockats. Vi vill bryta utvecklingen. Vi vill göra mer.

Efter allt som har sagts är det dock viktigt att slå fast att vi på detta område, när det gäller sexuellt våld och sexuellt tvång, har en omfattande lagstiftning och flera ansvariga myndigheter. Frågan är – och den analyserar vi nu i Regeringskansliet – vad kan vi göra mer och vad kan göras bättre?

I Sverige är alltså olaga våldsskildring ett brott som kan ge fängelse i upp till två år. För olaga våldsskildring döms den som i exempelvis film, video eller TV-program skildrar sexuellt våld eller tvång. Med våld menas sådant våld som orsakar fysisk skada eller smärta. Även svårare former av psykisk skada kan falla in under förbudet.

Med sexuellt tvång menas sexuella situationer som innehåller tvångsmoment, exempelvis skildringar av sadistiska beteenden som uppfattas som att någon mot sin vilja blir utsatt för kränkande eller nedvärderande behandling. Även bilder där de som agerar har avbildats på ett sätt som är avsett att av betraktaren uppfattas som att den betvingande eller förnedrande behandlingen är njutbar, ska enligt förarbetena omfattas av bestämmelsen.

Sedan 1911 har vi här i landet en särskild s.k. filmcensur. Från 1986 omfattar censuren, alltså förhandsgranskningen, även videofilmer som visas offentligt. Förhandsgranskningen utövas av Statens biografbyrå.

En film eller en videofilm får inte godkännas för visning vid allmän sammankomst eller offentlig tillställning om händelserna skildras på sådant sätt och i sådant sammanhang att framställningen kan verka förråande, precis som Ewa Larsson återgav tidigare. Med förråande menas bl.a. sexuellt våld eller tvång.

Men i lagens förarbeten sägs också att ändamålet med censur är att förebygga skador hos den som tittar. Därför bör det också, enligt förarbe-

tena, finnas utrymme att ingripa trots att filmen inte är brottslig. I förarbetena sägs också att även om det i en film inte finns bilder som är brottsliga kan det finnas skäl att bedöma filmen sammantaget som förråande eftersom effekten av filmen kan antas vara förråande.

Alltså, den förhandsgranskande myndigheten, Statens biografbyrå, har enligt lagens förarbeten möjlighet att ingripa i förhand mot filmer som utan att ha passerat gränsen för brott, dvs. skildrar sexuellt våld eller tvång, kan verka förråande.

När det gäller filmer som visas i TV är det inte förhandsgranskning utan efterhandsgranskning som gäller. Frivillig förhandsgranskning förekommer dock enligt uppgift av så gott som alla porrfilmer som visas i TV.

För alla TV-sändningar oberoende av om de distribueras via marknät, kabel eller satellit förbjuder radio- och TV-lagen att program med ingående våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär eller med pornografiska bilder sänds under sådan tid och på sådant sätt, dvs. okodat, att det finns en betydande risk för att barn kan se dem.

Den lagen skärptes förra året. Nu måste sådana program dessutom förses med en varningssignal. Denna bestämmelse har tillkommit för att ytterligare skydda minderåriga.

För de TV-program som sänds i marknätet över vilket, i motsats till andra distributionsformer, det finns en viss möjlighet till demokratiskt inflytande gäller att man dessutom ska ta ytterligare hänsyn till det faktum att televisionen har en sådan genomslagskraft. Detta gör det möjligt för regeringen att ställa särskilda krav på varsamhet och restriktivitet.

När det gäller marksändningarna, där vi i dag kan se *public service*-kanalerna och TV 4, och de digitala marksändningarna, där vi kan se betydligt mer än det, gäller också radio- och TV-lagens bestämmelser om att programverksamheten som helhet ska präglas av demokrati och av principen om alla människors lika värde och den enskilda människans frihet och värdighet.

Allra längst från våldsporren kommer man således, åtminstone om man ser till lagar och regler, i just de TV-program som distribueras via marknätet, analogt eller digitalt.

Med denna ganska detaljerade genomgång har jag velat redovisa den rådande ordningen, som likväl inte tycks ha varit tillräcklig för att hålla tillbaka en film som *Shocking Truth*. Från Regeringskansliets sida kommer vi att återkomma så snart den analys som vi nu är mitt uppe i av lagstiftning, regelverk och tillämpningen av dessa är klar, för att förhoppningsvis åstadkomma en ordning som vi upplever är rimligare än den vi blivit medvetna om denna sista intensiva period av debatt och av starka känslor.

Anf. 3 EWA LARSSON (mp):

Fru talman! Jag tycker att det känns bra att höra att kulturministern vill åstadkomma ordning.

Från Miljöpartiets sida ska vi försöka hålla oss till hur det här är möjligt i dag och tala lite om den rörliga bildens genomslagskraft och om framtiden – den där ordningen.

Hur är det här då möjligt? Om vi fortsätter att titta lite på lagen framgår det i förarbetet att censurgrunden ”förråande” i stort överensstämmer

Prot.
1999/2000:72
24 februari

Aktuell debatt:

*TV-kanalernas
pornografiska utbud*

med området för kriminalisering. Men den gör det inte helt. Ändamålet med censuren är, som kulturministern var inne på, att förebygga skador hos åskådaren. Det bör därför enligt lagen finnas utrymme för ingripande innan skildringen otvetydigt har passerat gränsen för det brottsliga. Det här tycker jag är viktigt att komma ihåg – att förebygga.

Beträffande bilder med sexuellt våld finns det inget krav på att våldet ska vara grovt. Bestämmelserna omfattar också skildringar av sadistiskt våld eller likartade förfaranden som är ägnade att uppfattas som kränkande eller som nedvärderande handling.

Om befintlig lag är tillräcklig, skulle då Biografbyrån kunna tolka lagen på ett annat sätt? Ja, jag tror att det är möjligt. I dag verkar det som om Biografbyrån drar gränsen vid sadistiskt våld. Det är alltså inte tillåtet att droppa stearin på en människa, men att penetrera en kvinna oralt, analt och vaginalt av sex män samtidigt anses helt okej. Det inslag som jag har sett är både våld, tvång, förnedring och kränkning av människans integritet.

Den praxis som råder i dag överensstämmer inte med mitt sätt att tolka lagen. Frågan är då: Behöver lagen ändras? Behöver direktiven förtydligas? Eller behövs det tilläggsdirektiv? Något måste göras nu, det är helt uppenbart. Biografbyrån behöver bättre verktyg att arbeta med, och det är – igen, vill jag säga – riksdagen som beslutar vad som ska göras.

Marita Ulvskog tog upp skador som kan åsamkas. Då vill jag säga lite om bildens genomslagskraft, om verklighet kontra fiktion.

Fru talman! Vi vet att bilden som medium har en enorm genomslagskraft. Vi vet också att det för t.ex. ungdomar kan vara svårt att skilja på verklighet och fiktion. Det finns en hel del forskning om videovåldets eventuella påverkan på tittarna. Om våld påverkar eller ej strider de lärde om. Jag menar att det gör det. Det är oundvikligt att inte påverkas om man ser något i större utsträckning, det är min åsikt.

I dag saknas det vetenskaplig forskning om huruvida de pornografiska filmerna påverkar barn och ungdomar – ja, alla som tittar. Men från t.ex. kvinnojourernas sida har det sedan länge varit helt klart och tydligt att de pornografiska filmerna påverkar mäns sexuella vanor negativt.

Hur påverkar de pornografiska filmerna våra ungdomar, som själva kanske har en ytterst begränsad erfarenhet av sex? Vilken bild av kärlek får de? Vi vet att det är många unga killar och tjejer som ser på porrfilmer i dag. Det är också många unga kvinnor som vittnar om att killarna har blivit inspirerade av de pornografiska filmerna och vill testa t.ex. analsex.

Pornografiska filmer handlar om att ge en falsk sexualupplysning, en helt felaktig bild av vad som är sexualitet. En modern pornografisk film är som en förvriden vittnesvideo där kvinnor och män i rasande tempo utför ett antal ställningar mer eller mindre akrobatiskt till hårddunkande musik och aggressiva rop.

Vill vi överlämna våra barns sexualundervisning till TV 1000, Canal+ och andra? Det är den fråga som varje förälder som skaffar sig filmkanalerna borde ställa sig. Den frågan bör också vi politiker ställa oss om vi nu inte tar ansvar för förändring. Som det är i dag överlämnar vi det ansvaret åt de kommersiella krafterna inom den pornografiska industrin.

Ni ska veta att de grova våldsskildringar som går ut i svensk TV inte skulle vara möjliga att visa i t.ex. England. Där har BBC och andra sändande bolag en gemensam överenskommelse utifrån politiska initiativ, och i Norge finns en betydligt strängare lagstiftning än den engelska. Men det vi ser i Sverige har förhandsgranskats, tolkats och distribuerats via Telia och TeraCom.

Anf. 4 BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Det är bra att frågan om pornografi diskuteras. Men det är viktigt att det är en saklig diskussion och inte hugskott och utspel, vilket är väldigt vanligt när det är ämnen som kvällstidningarna kan slå upp.

För två år sedan sade skolminister Ingegerd Wärnersson t.ex. att man borde visa porrfilm i skolorna, vilket jag då blev väldigt upprörd över. Jag blev beskylld för att vara moraltant. Nu antyder andra att porrfilm borde förbjudas för vuxna.

Ämnet för dagens debatt, två kanaler som visar porrfilm på nätterna, är lite grann av att inte se skogen för alla träd. Det som upprör och engagerar men uppenbarligen också efterfrågas är en betydligt mer omfattande och vid verksamhet.

Med tanke på hur mycket pengar som omsätts handlar det inte bara om att enstaka personer tittar på porrfilm. De är betydligt fler. Men det krävs naturligtvis ett aktivt agerande från de vuxna också för att betala och ta hem filmerna till den egna TV:n. Det är samma vuxna som kan och borde ta ett ansvar för vad som där visas.

Det som är upprörande med den film som är upphovet till den här debatten, *Shocking Truth*, är enligt min mening inte filmen i sig, utan det är de värderingar och den människosyn som präglar porrindustrin. Det handlar om att människor betraktas och utmålas som känslolösa maskiner, om män som förnedrar och föraktar kvinnor och kvinnor som endera tvingas eller tillåter sig att bli illa behandlade. Dessutom vet vi att det inte bara handlar om skådespeleri och frimodiga val. Många flickor och kvinnor – kanske alla i branschen – har hamnat där av helt andra skäl. Hur sådana värderingar kan sälja så bra är en fråga som jag tycker borde stå i centrum.

Det finns skäl att fundera över ungdomars syn på sex och relationer och hur de utvecklas över tiden. Man behöver inte vara moralist för att uppröras över att tioåringar skriker ”Hora!” på skolgården, att övergrepp sker med mycket unga inblandade, att rapporterna från ungdomsmottagningarna tidvis är mycket skrämmande. Men det går knappast att skylla problemen på två TV-kanaler. Erfarenheterna från polisens arbete visar snarare att det nu är dags att varna flickorna inte främst för fula gubbar i parken och löften om framtida jobb som filmstjärnor utan för äckliga typer på nätet.

Att ta itu med de vidare problemen kräver mer resurser inom polis och socialvård om samhället ska markera gräns för vad som är tillåtet och inte. Vi har en person, *en*, anställd i Stockholms city för att ta reda på vad som sker på nätet när det gäller prostitution och könshandel. Han är anställd på projektpengar och slutar på fredag. Pengarna tar slut. Bara i Stockholms län är det senaste budet att flera hundra poliser skulle behöva friställas eftersom regeringen inte kan eller vill ge mer pengar.

Prot.
1999/2000:72
24 februari

Aktuell debatt:

TV-kanalernas
pornografiska utbud

Det ligger utredningar om sexuella övergrepp på hög runt om i landet. De poliser som ska utreda, det rättsväsende som ska döma, hinner inte med uppgifterna. Kvinnor, och även en del män, som våldtagits, miss-handlats och utsatts för hot och trakasserier får inte den hjälp de borde få.

Med detta vill jag säga att i verkligheten är det inte lagarna det i första hand är fel på utan svårigheterna att se till att de efterlevs.

Jag har ett annat exempel: Situationen på Polishögskolan är minst sagt rörig. Aspiranterna funderar på hur de ska protestera. Samtidigt vet vi att poliserna inte alltid får den utbildning de behöver för att kunna arbeta med frågorna och utredningarna på ett bra sätt. Det är en – icke polis – som sysslar med detta i Stockholm, dvs. arbetar med frågorna om sex på nätet.

Kvinnor som blir utsatta för övergrepp kan känna sig skyldiga i dag när de går till polisen. En del vägrar att göra det, och förövarna går fria. Vad gör regeringen åt det?

För flera år sedan efterlyste jag att regeringen skulle se över hur skolorna arbetar med sex- och samlevnadsundervisningen. Jag misstänkte, på goda grunder, att den på många håll ligger på 50-talsnivå. Några mer kraftfulla initiativ har det inte blivit, men Skolverket lär ha skrivit en rapport. Jag hoppas att den får fart på skolministern. Det är naturligtvis viktigt att skolan på ett tydligt sätt kan ge ungdomar kunskaper och utrymme för att diskutera sex, samlevnad och jämställdhetsfrågor på ett moget sätt.

Fru talman! Vi som har kritiska synpunkter på porrfilmer, prostitution och det som följer med den ska inte göra oss några illusioner. Även på det här området är tekniken och globaliseringens krafter mycket starka. Om vi vill skydda våra barn och oss själva mot extrema attityder och en snedvriden syn på sex måste vi bli klokare vuxna. Vi måste vara vuxna som själva försöker vara förebilder för barn och ungdomar, vuxna som sätter gränser men som också vågar ta konflikter och vuxna som i ord och handling visar andra människor respekt.

Porrindustrin saknar respekt för människovärdet. Den verksamheten handlar inte om att bejaka människors olika sexualitet. De begriper sig inte på kärlek. I ett verkligt civiliserat samhälle skulle intresset för en hel del av utbudet inte finnas.

Vad vi behöver mer i Sverige är kärlek, omtanke och respekt. Det kan vi inte besluta om i Sveriges riksdag. Men vi kan ge föräldrar och dem som arbetar med barn och ungdomar bättre förutsättningar att klara sina uppgifter. Vi kan ge dem som ska se till att lagar och regler efterlevs resurser att klara jobbet. Vi i Sveriges riksdag kan och borde vara goda förebilder.

(Applåder)

Anf. 5 KALLE LARSSON (v):

Fru talman! Jag vill att fler människor ska ha sex – och oftare. Det ska vara en jämställd sexualitet som utgår från att både män och kvinnor har rätt att söka och rätt att finna sin egen sexuella identitet. Skapandet av en sådan jämställd och frigjord sexualitet är också utgångspunkten för Vänsterpartiet, och det är en tradition som vi stolt bär med oss från 60-talets nödvändiga sexuella frigörelse. Genom historien har kvinnors sexualitet varit föremål för mäns kontroll. Det handlar om allt från kysk-

hetsbälten till abortmotstånd och föraktet mot utomäktenskapliga barn. Det handlar i dag om å ena sidan skönhetsideal och kroppsuppfattning men å andra sidan också om våldtäkter och om sexualiserat våld.

Men vi kan också konstatera att den positiva rörelse som startade på 60-talet i dag har ockuperats – har exploaterats och förvanskats – av marknadens gigantiska porrindustri. Ytterst handlar det om en industri där kvinnor framställs som viljelösa varelser – som objekt för manlig maktutövning – och där förnedring framställs som höjden av njutning. Porr är i första hand en fråga om makt och handlar bara skenbart om sexualitet. Den systematiska underordningen av kvinnor är inget som existerar bara inom pornografin. Tvärtom finns den i hela samhället, och ska den kunna brytas måste kampen också föras för kvinnors lika rätt till bl.a. arbete, utbildning, ekonomiskt oberoende och politiskt inflytande. Den som tror sig kunna helt avskaffa kvinnors underordning på sexualitetens område utan att samtidigt utmana patriarkatet och upphäva genuskontraktet i stort är dömd att misslyckas.

Fru talman! En annan begränsning i människors möjligheter till en frigjord och jämställd sexualitet finns i de åsikter som många kristdemokrater och andra nymoralister presenterar. De tenderar att i den debatt som har blossat upp diskutera sexualitet i termer av normal och avvikande, där det normala blir en viss form av heterosexualitet. Vi avvisar detta bestämt, och vi menar att det snarare gynnar de krafter som tjänar pengar på porrindustrin. De kan framstå som om de utmanar tabun och är de enda som vågar visa nakenhet. Porrindustrin gynnas av moralisternas inskränkthet, och på liknande sätt förstärker porrindustrin moralismen som får en fiende att bekämpa. Det är därför Vänsterpartiet ställer parollen ”Mot pornografi – för sexuell frigörelse!”. Problemet ligger inte i att sexualiteten har olika uttryckssätt, utan när makt, förtryck och sexualitet sammankopplas är det någon som drabbas. Oftast är det kvinnor, och värst utsatta är de kvinnor som själva deltar i produktionen av pornografin.

Just i detta ligger den kanske främsta tillgången i dokumentärfilmen *Shocking Truth*. Den visar verkligheten för människor som lever i porrbranschen. Den diskuterar hur tidiga övergrepp och självbedrägeri kan förklara vem som hamnar framför kameran, den ger kopplingen till sexualiserat våld och den visar upp hur den reellt existerande och i dag alltmer lättillgängliga porren faktiskt ser ut. Den visar det så många blundat så länge för att slippa se, eller kanske snarare det som så många sett mellan fingrarna på.

Fru talman! Låt mig tydligt säga att Vänsterpartiet inte driver frågan om ett förbud mot pornografi i allmänhet. Men jag vill ändå konstatera att eftersom de scener av våld och övergrepp som dokumentären visar är godkända så är det antingen fel på tolkningen av lagen eller på hur lagen är utformad. Bara det att Biografbyrån godkänt filmscenerna, trots att man ska granska om filmer innehåller våld eller tvång, får åtminstone mig att fundera över vilken definition man i så fall använder. Handlar det bara om fysiskt våld och tvång, eller borde det också handla om psykiskt? Det är i och för sig ingen stor nyhet för oss som under många år drivit kampen mot porrindustrin att något måste göras. Det är därför som Vänsterpartiet har föreslagit att den sittande Sexualbrottskommittén ska

Prot.
1999/2000:72
24 februari

Aktuell debatt:

TV-kanalernas
pornografiska utbud

ges ett tilläggsdirektiv för att kunna utreda all lagstiftning som rör pornografi.

Men för många var det uppenbarligen en nyhet. Det var en yrvaken regering som skådades när debatten tog fart. Marita Ulvskog har nu utlovat att något ska göras med lagstiftningen. Det är välkommet, och vi får hoppas att det också resulterar i konkreta åtgärder. Men lite förundrad kan man kanske ändå vara över att Socialdemokraterna såväl som samtliga andra partier, utom Vänstern och Miljöpartiet, valde att avslå det yrkande om översyn av all lagstiftning som rör pornografi som riksdagen fattade beslut om bara en timme före det att dokumentärfilmen visades för riksdagens ledamöter.

Fru talman! Låt mig avslutningsvis framhålla att positiva motbilder i det närmaste saknas helt. Stöd och hjälp i att bygga upp en jämställd och frigjord sexuell identitet är viktigt inte minst för ungdomar, men sex- och samlevnadsundervisningen i skolan för i dagsläget en tynande tillvaro – om det är någon tillvaro alls. I stället blir det för många ungdomar TV 1000 och Canal+ som är sexualupplysare, och resultatet är uppenbart. Vi kräver att skolan tar sitt ansvar för att ungdomar får en bra och vettig undervisning i sex och samlevnad och ges tillfälle att föra samtal och ställa frågor. Vi önskar att samtalet ska genomsyras av ett könsperspektiv och att skolan tar till vara kvinnorörelsens erfarenheter. Ska det bli verkningsfullt är det också nödvändigt att diskussionen sker på ungdomars villkor och att de själva får vara med om att lägga upp undervisningen. Det är dags att någonting händer nu, genast, på en gång.

Ytterst handlar det om människovärdet.

Anf. 6 INGER DAVIDSON (kd):

Fru talman! Jag vill först säga till Kalle Larsson att det inte kan vara lätt att sitta på två stolar.

Det som berör mig mest när jag ser porrfilmssklippen i filmen *Shocking Truth* är ögonen hos kvinnan som medverkar. Med munnen säger hon rakt in i kameran att hon gillar det som hon har utsatts för av de fem männen, men hennes ögon talar ett helt annat språk.

Vad vi än tycker om pornografi i största allmänhet och våldspornografi i synnerhet, och vad vi än anser om pornografins påverkan på dem som tittar på den, kan vi aldrig bortse från dem som agerar i filmerna. Vi måste, var och en personligen – inte Granskningsnämnden eller Biografbyrån – själva ta ställning till hur vi skulle reagera om det var vår egen syster, vår egen bror, dotter eller son som agerade. Det kanske borde vara måttstocken för vad som är acceptabelt och inte.

Hur vi ser på och behandlar våra medmänniskor berör människovärdets absoluta kärna. Det är inte en särskild sorts människor som förekommer i porrfilmerna. Det är människor med precis lika högt värde som du och jag. Men det vi vet från många undersökningar och vittnesmål är att kvinnor och män som prostituerar sig – och det här är ju en form av prostitution – ofta har utsatts för sexuella övergrepp som barn. De naturliga spärrarna är borta. De har vant sig vid att koppla bort sitt känsloliv, och de känner sig värdelösa som människor. Hur ska de själva orka kräva respekt för sin integritet och sitt människovärde? Det minsta de kan begära är väl att den som förnedrar och kränker dem inte ska ha stöd i lagen för att göra det.

Jag kan inte låta bli att tycka att en del reaktioner de senaste dagarna har varit ganska naiva, inte därför att de vänder sig emot vidriga företeelser, utan för att de verkar så nymornade och så yrvakna, helt utan förståelse för de samband som lett till den utveckling vi sett inom pornografin de senaste åren. Det finns faktiskt orsaker till att det händer nu och att det händer här i Sverige.

I början av 70-talet när porren släpptes fri fanns en föreställning om att frihet från alla besvärande tabun skulle leda till en frisk och livsbejakande sexualitet. Var och en skulle kunna ta för sig och leva ut, och alla skulle bli nöjda och glada. Och Vänsterpartiet tycks tro att det fungerar så.

Men det man glömde då och tydligen glömmer nu, eller inte insåg, var att frihet för en person väldigt lätt blir till tvång för en annan. Lyssna på unga tjejers berättelser om hur de upplever killarnas krav, krav som får sin näring från pornografin!

En annan sak som glömdes var att människors längtan efter närhet, sexuell njutning och tillfredsställelse är så stark att det är en av de mest lukrativa branscher man kan ägna sig åt om man vill tjäna stora pengar. Att det skulle leda till att branschen exploaterades borde inte ha varit så svårt att räkna ut. Den gamla sentensen att den som sår vind skördar storm passar väldigt väl in i det här sammanhanget.

De som medverkade till att sudda ut alla gränser, både i opinionsbildning och lagstiftning, får ta på sig ett stort ansvar för utvecklingen. Det gick så långt att 1977 års sexualbrottsutredning föreslog att incest skulle bli en laglig handling. Könsmogna flickor kunde ju av fri vilja ha lust att ha samlag med sin pappa, och varför skulle staten ha synpunkter på det? Förslaget stoppades, men det ger i alla fall en bild av hur klimatet varit, och den som har hävdats att det måste finnas gränser och att de måste kunna debatteras har avfärdats och förlöjligats som pryd och sexualfientlig, ungefär som Kalle Larsson gjorde i dag.

De som sitter i de myndigheter vi har som ska tolka lagstiftningen är naturligtvis också väl medvetna om att toleransen för vad som ska tillåtas hittills har varit mycket hög, åtminstone hos dem som är tongivande i debatten. Den film som nu upprör så många har inte bedömts innehålla sexuellt våld, bara våldsam sexualitet – på lika villkor, får man förmoda.

Det fåtal filmer som har anmälts för efterhandsgranskning har ofta frikänts. Jag har läst domslut där s.k. *fistfucking*, alltså att man för upp en knytnäve i slidan eller ändtarmen, i utförliga motiveringar på bästa byråkratspråk ansetts inte behöva förorsaka smärta och alltså inte bedömts som våldspornografisk. Man kan ju ha använt sig av bedövningsmedel och salva.

Myndigheterna vi har hävdar med bestämdhet att de följer gällande lagar, och alltså att de inte hade kunnat stoppa de aktuella filmerna med hjälp av lagen. Som politiker har vi ansvar för att lagstiftningen blir så effektiv som möjligt och att den anpassas till verkligheten. Då de lagtexter som finns i dag skrevs trodde nog många att de var tillräckliga för att stoppa filmer som dem som ingår i *Shocking Truth*. Men explosionen av våldsporr på nätet och utbudet i kabelkanalerna visar att lagstiftarna alltid kommer på efterkälken. Men det får ju inte innebära att vi ger upp. Lagarna och tillämpningen av dem måste troligen skärpas. Att t.ex. ge sig på dem som profiterar på verksamheten genom att anknyta till koppleri-

Prot.
1999/2000:72
24 februari

Aktuell debatt:

*TV-kanalernas
pornografiska utbud*

lagen är ett förslag som presenterades av Prostitutionsutredningen och som har förts fram nu igen. Pröva det gärna, justitieministern!

Jag återkommer med fler förslag i mitt nästa inlägg.
(Applåder)

Anf. 7 BIRGITTA SELLÉN (c):

Fru talman! "Kärlek är det mest naturliga som finns och vi måste i Sverige våga prata om det – prata om ideal, förväntningar och tabufrågor." Den här meningen har jag plockat ur Centerpartiets ungdomsförbunds rapport, som man arbetat med sedan stämman i juni 1999 och som är klar och ska klubbas nu kommande helg. Där tas sex och samlevnad upp med ett helhetsperspektiv som verkligen gör rapporten värd att läsa och begrunda.

Vi i Centerpartiet har också under året arbetat med projektet Ungdomsfrid som handlar om den miljö som ungdomarna lever i i dag med sparkar, slag, hot och okvädinsord som hora och bögdjävlar. Vi har också arbetat fram flera förslag till hur man ska arbeta med upplysning om sex och samlevnad. Jag återkommer senare med de förslagen.

Fru talman! Det är viktigt att diskutera vad som är bra och vad som är dålig porr. Det bör vi kunna göra, på samma sätt som vi diskuterar vanliga spelfilmer. Det känns extra angeläget nu, efter att vi i riksdagen har fått se *Shocking Truth*.

Det ställdes väldigt många frågor till representanterna för Granskningsnämnden efter filmen om varför man tillåter så grova porrfilmer och att de får visas i TV. På Granskningsnämnden följer man självklart de riktlinjer som man har att följa, men jag kan ändå inte låta bli att fundera över om de som granskar filmer har blivit lite avtrubbade av alla de filmer som de har sett under årens lopp, så att de inte uppfattar porrfilmer på samma sätt som vi ovana tittare gör. Jag, och de flesta andra riksdagsledamöterna, ansåg att filmen var väldigt brutal och våldsam, men Granskningsnämndens representant sade: När vissa moment inte visas i rutan kan man inte säga att det är våld.

Den pornografi som förekom i *Shocking Truth* är i mina ögon väldigt brutal. Även om det inte går att bevisa att det är våld ger ändå bilderna olustkänslor. Det bör väl om något vara tecken på att man inte bör visa filmerna i TV:s betalkanaler.

Eftersom Granskningsnämnden inte har något att erinra och ansvariga på TV 1000 och Canal+ anser att filmerna är okej bör vi nog tackla problemen från andra håll. Med det menar jag inte att TV 1000 och Canal+ direkt har påverkat samhällsförändringen. Vi måste vara med och ändra den.

Det man kan fundera över är om de som är ansvariga och som visar filmerna skulle kunna titta lite mer på att den frivilliga granskningen skulle gälla varje film. Det kanske dessutom skulle vara frivilliga granskare som inte redan har trötta ögon utan som ser med friska ögon på innehållet i programmet.

Centerpartiet vill inte förbjuda pornografin. Men något måste göras åt alla de grova porrfilmer som visas i TV. Därför anser vi att man bör se över brottsbalken 6 kap. 8 § och 16 kap. 10 b §. Där står bl.a.: "Den som i stillbild eller i en film, ett videogram, ett televisionsprogram eller andra rörliga bilder skildrar sexuellt våld eller tvång med uppsåt att bilden eller

bilderna sprids eller som sprider en sådan skildring, döms, – – – för olaga våldsskildring”. Detta tog ministern upp tidigare.

Vem mår bra av att se de kränkningar som personerna i filmerna utsätts för? Det är mycket förnedrande för kvinnorna, men det är också förnedrande för männen. Dessvärre, fru talman, är det pengar som styr den här verksamheten.

En av de stora distributörerna berättar att han sålt filmer för drygt 25 miljoner förra året, och största marknaden är Sverige och Tyskland. TV och inte minst Internet är stora marknader för pornografin. Distributören berättar också att flera kvinnor i porrbranschen varit utsatta för övergrepp, incest och våldtäkter, men han lyssnar inte till vad de har att säga, eftersom han inte vill bli involverad. Han vill se det som att de ställer upp i filmerna därför att de vill det. Det är ett skrämmande exempel på vilken makt pengar har här i livet.

Ansvariga i TV försvarar sig med att abonnenterna som betalar för sin kabel-TV kan plocka bort porrsändningarna. Förvisso är det sant. Men många som har betalkort vet nog inte riktigt vad som sänds efter kl. 00.00. Det kan jag personligen vittna om. Vi råkade få det när vi köpte Viasat-kort utan att vi hade en aning om det.

Däremot vet nog ungdomarna precis vad det handlar om och vad som visas. Vad leder det till när de sitter och tittar? Det är omvittnat. Killarna tror att tjejerna vill ha analsex, och tjejerna tror att de måste ställa upp på det. Då måste man tycka att vuxna skulle kunna informera om att det inte behöver vara på det sättet, utan att man kan bestämma över sin egen kropp. Men det är 14–20 % av högstadieungdomarna som inte har något vuxen att prata med.

Fru talman! Centerpartiet anser att förutom föräldrarna har skolan ett oerhört stort ansvar för undervisningen i sex och samlevnad. Det är också viktigt att undervisningen inte bara gäller den biologiska delen som handlar om fortplantning. Den ska också belysa att sex och samlevnad upplevs väldigt olika av olika personer, heterosexuella och homosexuella. Det är nödvändigt att tala om hur viktig kärleken är mellan två människor och att parterna ska visa respekt för varandra.

Nu är det dags att avsätta ordentligt med tid i grundskolan och gymnasieskolan och få in mer sex och samlevnad i kursplanerna.
(Applåder)

Anf. 8 SIW PERSSON (fp):

Fru talman! En gång i tiden var kampen för pornografi en kamp för yttrandefrihet och rätten till den egna sexualiteten emot allmänna konventioner, fördomar och trångsynthet. Det var en kamp som fördes tillsammans med kampen för kvinnors rätt till sin egen kropp, till en modern abortlagstiftning och för en bejakande sex- och samlevnadsundervisning i skolorna.

Det var en kamp som var nödvändig och rätt och som vi vann.

Men under senare decennier har porren utvecklat sig till en växande industri, och den har blivit alltmer förråande och fått allt större spridning. Den typen av porr med våldsinslag och otaliga scener med gränsfall av våld är inte den porr som på 60-talet innebar en frihet för den egna sexualiteten.

Prot.

1999/2000:72

24 februari

Aktuell debatt:

TV-kanalernas

pornografiska utbud

Vi liberaler vill inte i dag fördöma all porr. Det finns erotiska skildringar som bygger på ömsesidighet och en fri och jämställd sexualitet. Men det allvarliga är att en stor del av dagens porr är kvinnoförnedrande och förråande.

Vi vet att merparten av de kvinnor som medverkar i porrfilmer under sitt liv varit utsatta för övergrepp och blivit själsligt skadade. Män och kvinnor som utsatts för sexuella övergrepp i barndomen är förmodligen också överrepresenterade bland dem som medverkar i porrfilmer.

Huvuddelen av porrfilmerna är en del av den kultur som börjar med att kvinnor och män utnyttjas i barndomen, har problem i skolan, kommer i tidig kontakt med sexklubbar, porrfilmsindustri och prostitution. Dagens porrindustri förstärker de medverkandes tidigare sociala och personliga problem och bidrar till att cementera en bild där kvinnan behandlas om ett underordnat objekt för mannens manipulation.

I dagens internationella informationssamhälle är förbud ett slag i luften. Internet, TV och andra medier går inte att och bör inte styras genom förbud.

Opinionsbildning, konsumentmakt och upplysning är det mest effektiva sättet att komma till rätta med pornografins negativa följder. Inte minst måste skolans sex- och samlevnadsundervisning förbättras radikalt, såväl kvantitativt som kvalitativt. Vi som är föräldrar har också ett avgörande ansvar för våra barn.

I en undersökning där Skolverket granskade 80 grundskolor och gymnasieskolor visade det sig att bara 4 av 51 granskade grundskolor hade obligatorisk undervisning i sex och samlevnad. Av de undersökta gymnasierna var det 6 av 29. Det är helt oacceptabelt.

Det behövs en breddad diskussion i skolan om känslor, kärlek, könsroller och sexualitet. Här måste också skolpolitiker våga se och dra slutsatser av det faktum att många elever använder pornografins glättade skildringar som kunskapskälla vad gäller sexualitet och sexteknik. Vi lever i en värld där företeelser som analsamlag, oralsex och gruppsex diskuteras i tidningar och är allmängods i pornografin men förtigs i sex- och samlevnadsundervisningen. Skolundervisningen måste alltså ge eleverna redskap att självständigt och i sin egen takt utforska sin sexualitet i stället för att pressas till ett visst handlingssätt av inbillade eller faktiska påtryckningar från omvärlden.

Porren försvinner inte genom att vi inskränker yttrandefriheten. Den ska bekämpas genom en bättre sex- och samlevnadsundervisning och genom att vi som föräldrar och medborgare tar vårt ansvar och konsekvenserna av vår inställning till porren och stänger av TV:n eller säger upp abonnemanget för de kanaler som sänder porr. Men det är också viktigt att staten tar sitt ansvar. Det är t.ex. inte försvarbart att fördöma den porr som sänds via de digitalboxar som samtidigt subventioneras med skattemedel.

Fru talman! Övergrepp är alltid övergrepp oavsett om de sker framför en kamera eller inte. Människor har olika sätt att leva ut sin sexualitet, och en frivillig och laglig handling som en viss person uppskattar kan te sig vidrig för en annan. Den logiska slutsatsen av detta är, fru talman, att brottsbalkens regler om sexualbrott bör vara vägledande för vilka pornografiska skildringar som ska vara förbjudna.

Anf. 9 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Jag tycker att detta är en väldigt bra debatt. Den är annorlunda än många andra debatter här i kammaren just därför att jag tror att vi alla känner oss så personligt berörda. Det finns ett allvar i debatten, och på de flesta håll också en samsyn och en önskan att åstadkomma en förändring med hjälp av många olika insatser.

Jag tror också att vi – de flesta av oss i alla fall – delar grundsynen att det finns en kommersialisering och en medialisering av vår tillvaro i stort och att detta också syns i den form av avart som våldspornografin utgör. Jag tror att vi är många som dagligen får adrenalinkickar av sådant som vi upplever som en del av denna medialisering och kommersialisering. Det kan vara sådant som i sak befinner sig långt från våldspornografin, men som ändå visar på ett klimat som vi invänder mot. När jag häromdagen skulle köpa en ny baddräkt till min fyraåriga dotter gick det inte att få tag på någon som är skuren på ett sådant sätt att inte byxan åker väldigt långt upp. Man har alltså en slags sexig skärning på barnkläder som gör dem väldigt ofunktionella, men som gör att även små flickor, små barn, ska se ut som fullvuxna kvinnor. Sådant stör mig. Det är vid sidan av denna debatt, men denna debatt rymmer så många olika delar. Det är det som gör att den är lite annorlunda – den kommer oss så nära och den handlar om sådant som är så viktigt för oss alla.

Vänsterpartisten Kalle Larsson tyckte i sitt inlägg att vi hade varit yrvakna i regeringen. Nej, vi är inte yrvakna. Men jag erkänner mig skyldig när jag anklagas för att inte titta på porrfilm; jag tittar inte på porrfilm. Av misstag har jag vid ett enda tillfälle, i samband med ett ministermöte i Köpenhamn, råkat slå på TV:n och hamnat på en sexkanal. Detta är min erfarenhet – några minuters tittande på en hotellkabelkanal. Så anklaga oss gärna för att vi inte ser på porrfilm – men anklaga oss inte för att vara yrvakna! Denna fråga har jag följt mycket nära, och redan för drygt ett år sedan bad jag kabel-TV-företagen att komma in till departementet med en grundlig redogörelse för vilken policy de har när det gäller porrfilmer.

Samtidigt är vi ju alla bara människor. Att läsa texter är en helt annan sak än att faktiskt se dessa övergrepp, vilket är vad vi upplever dem som, i pornografisk film. Jag kallar inte det för yrvakenhet. Jag skulle helst ha velat slippa se den här filmen, men jag har sett den och den har väckt oss. Det är väldigt bra.

Anf. 10 EWA LARSSON (mp):

Fru talman! Det är alltid svårt att föra denna debatt i Sverige. Den har ju förts länge; förra året i februari, alltså vid samma tid som nu, hade en av våra stora morgontidningar en artikelserie om vad som sänds på kabelkanalerna. Man beskrev också att det i mycket hög grad är ungdomar som tittar på de pornografiska filmerna.

Risken är att det blir svart eller vitt, för eller emot, en massa schabloner och sensationer – och sedan tyst. Men de som har sett Alexa Wolfs film kan inte längre stoppa huvudet i sanden. Den berör nämligen, och den tar upp människorna bakom det hela – aktörerna och profitörerna. Det vi ser har ju hänt i verkligheten, till skillnad mot det våld som vi ser i de s.k. vanliga spelfilmerna. Män dör, men vi vet att det är på låtsas. Vi vet att det är låtsasblod. Men i de pornografiska filmerna utsätts kvin-

Prot.

1999/2000:72

24 februari

Aktuell debatt:

*TV-kanalernas
pornografiska utbud*

norna i verkligheten för det våld och de övergrepp som vi ser. En av porrfilmsdistributörerna sade att männen som spelar i de här filmerna måste stänga av alla känslor. Med känslor är inte detta möjligt att genomföra.

Det här är ingen bra sexualundervisning – det är vi alla överens om. Men hur har det kunnat bli så att vi just i Sverige i dag distribuerar det som inte får sändas från t.ex. England? Är det så att Telia betingar ett högre pris på marknaden, när det nu ska säljas, så länge företaget får sända de här förnedrande, kränkande och människovidriga filmerna? Här skulle det vara intressant att höra en kommentar från Björn Rosengren.

När det gäller regler för vad som får visas i *public service* och TV 4 i marknätet talar vi väldigt bestämt om den rörliga bildens genomslagskraft. Det som vi ser i kabel-TV skulle aldrig kunna visas där. I Norge gäller samma lagstiftning för *public service* som för kabelbolagen. Varför är det inte så i Sverige? Frågan är extra aktuell nu i och med att alla inom en tioårsperiod kanske kommer att ha tillgång till det digitala marknätet. Alla kommer då att i det vanliga marknätet kunna se, eller köpa kort för, TV 1000, Canal+ och kanske även andra filmkanaler. Vi är många som tycker om att se film på TV, men som inte vill ha in våldsporren i vardagsrummet.

Fru talman! Den här frågan har ingenting med yttrandefrihet att göra. Den handlar om mänskliga rättigheter och tolkning av befintlig lagstiftning. Kom ihåg att all pornografi som inte sker på lika villkor är övergrepp, och det har ingenting med sexualitet att göra!

Anf. 11 BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Marita Ulvskog gjorde i sin inledning en detaljerad genomgång av den omfattande lagstiftningen och alla de myndigheter som har ansvaret på det här området. Det tycker jag var bra. Nu ska man göra en analys av hur det hela fungerar. Det tycker jag också är bra att man gör. Man måste alltid se om de regler man har är tillfyllest.

Men huvudproblemet, som rimligen inte bara kan handla om TV-kanaler, är ju en explosion av pornografi och sexhandel som vi inte bara kan klara lagstiftningsvägen. Tekniken, internationaliseringen och det som händer är så mycket vidare. Det är därför jag tycker att det är så viktigt att lyfta fram synen på människan. Vilka värderingar har vi, och vad är rätt och fel? Vi måste se nödvändigheten av att staten kan garantera att det som vi har ansett vara rätt och fel i lagstiftningen också kan efterlevas.

Jag tycker att det finns anledning att fråga statsrådet: Är det rimligt att man inom Stockholmspolisen, som ändå är en stor avdelning, bara har en, säger en, person som kan pyssla med de här frågorna? Det är få som har utbildning för att klara av detta på Internet, men i alla fall – är det verkligen rimligt? Är det inte tragiskt att vi inte är bättre på att se till att vi efterlever de lagar vi har i dag?

Ewa Larsson har frågat om vi vill överlämna barnens sexualundervisning åt TV 1000. Nej, bevare oss väl! Det är flera år sedan som jag tog upp nödvändigheten av att göra någonting åt sex- och samlevnadsundervisningen i skolan. Det är uppenbarligen inte helt enkelt – annars skulle föräldrar inte ta ett sådant dåligt ansvar som de gör i dag. Det är svårt för oss vuxna att prata om sex och relationer på ett begripligt och vettigt sätt

med våra barn och ungdomar. Men vi måste anstränga oss, och vi måste hitta former för det. Regeringen måste se till att ta initiativ, och inte bara prata. Det är viktigt.

Till sist detta med att den här debatten är lite annorlunda. Det handlar inte bara om att vi alla känner oss berörda och ser saker dagligen som vi retar upp oss på. Det handlar kanske också om att vi för en gångs skull har en ganska bred uppslutning om att problemet inte bara kan lösas genom att politiskt beslut. Det är vidare, och det krävs mycket mer.

Anf. 12 KALLE LARSSON (v):

Fru talman! Inger Davidson tycker att jag borde ha svårt att sitta på två stolar samtidigt. Låt mig säga att jag hellre gör det än sover med fienden och därmed uppmuntrar de krafter som faktiskt gynnas av porrindustrin.

Men det är kanske så att vi kan bli överens om en del saker. Det vore utmärkt. Jag tror dock att vi får svårt att säga vad man ska göra och vad man ska tacka ja till. Det handlar inte bara om vad man ska stoppa, mota och hindra. Det är där som jag ofta känner att den nymoralistiska tonen i den debatt som har blossat upp faktiskt inte når särskilt långt.

Marita Ulvskog vill inte bli kallad yrvaken. Det kan vi acceptera. Låt mig i stället säga oförberedd. Filmen har ju just den fördelen att den har visat oss saker som många uppenbarligen inte tidigare har sett tillräckligt mycket av. Det är just det som är den stora fördelen med filmen. Det är just därför som vi nu måste fullfölja den här debatten och se till att åtgärder verkligen vidtas.

Jag kan för Vänsterpartiets del ge några förslag. Vi har diskuterat en översyn av lagstiftningen. Vidare föreslår vi en konsumentbojkott av de kanaler som visar porrfilm, bättre stöd till de kvinnor som vill ta sig ur pornografi och prostitution liksom till kvinnojourer och andra som ger stöd åt utsatta kvinnor och en sex- och samlevnadsundervisning värd namnet i skolan. Där ska elever tillsammans med lärare lägga upp undervisningen, gärna med medverkan från kvinnorörelsen. Dessutom föreslår vi ökat ekonomiskt stöd till kommunernas ungdomsmottagningar. De ska inte läggas ut på entreprenad, som sker här i Stockholm.

Jag tror också att mycket måste göras av ungdomar själva. Ett startande av jämställdhetsgrupper sker i dag ute på många skolor. Det är kanske så att man själv måste ta tag i sin situation för att någonting ska kunna hända. Det kan vara starten för många ungdomar att göra sig fria från såväl porrindustrins förnedring som nymoralismens inskränkthet. Det är nyckeln till en frigjord och jämställd sexualitet. Det är nyckeln till njutning.

Anf. 13 INGER DAVIDSON (kd):

Fru talman! Jag tycker också att det är utmärkt om vi kan arbeta åt samma håll, och det kan vi kanske göra om Kalle Larsson inte är så fruktansvärt rädd för att hamna på samma sida som nymoralisterna – det är han själv som säger det – i Kristdemokraterna. Jag tror nämligen att det finns alla skäl att samarbeta på det här området. Och då handlar det bl.a. om en översyn av lagstiftningen, som vi var inne på. Där skulle kopplerilagen kunna vara ett medel att sätta åt dem som tjänar pengar på detta.

Prot.
1999/2000:72
24 februari

Aktuell debatt:

*TV-kanalernas
pornografiska utbud*

Det är ju ändå drivkraften bakom att det hela utvecklas på det sätt som sker i dag.

Jag tror också att man borde tillsätta en utredning som kartlägger hur porrindustrin ser ut och vilka distributionsvägar den använder sig av. Det skulle åtminstone vara en inledning till att försöka komma åt det som händer på nätet, även om vi alla vet att det är oerhört svårt.

Jag håller självfallet med alla som har sagt att lagstiftningen inte är det enda. Så är det naturligtvis. Det gäller också att påverka värderingar, att skapa opinion, att föräldrar tar sig tid att samtala med sina barn, att sexualundervisningen i skolan handlar om relationer och respekt för partners integritet. Men vi ska inte tro att skolan är en institution som kan klara av allt det som vi i resten av samhället inte klarar av. Därför behövs det gemensamma tag från oss alla.

Det behövs tydliga vuxna förebilder, inte minst män, som har en positiv kvinnosyn, som står för sina värderingar även i sammanhang när det inte är opportunt – och det är väldigt sällan opportunt att göra det. Det behövs att föräldrar, lärare, psykologer, fritidsledare, idrottsledare och alla andra som möter ungdomar till vardags och hör deras reaktioner och vädjan om stöd från vuxenvärlden hjälper till att skapa opinion mot den här hanteringen som vi alla på ett eller annat sätt vänder oss emot.

Anf. 14 BIRGITTA SELLÉN (c):

Fru talman! Undersökningar visar att skolan har undermålig undervisning i sex och samlevnad. Det har flera av talarna här intygat. Jag lovade att återkomma med några punkter om hur vi vill att undervisningen ska bedrivas i skolorna. Här kommer några.

Skolorna ska undervisa elever i olika sexuella identiteter.

Sex och samlevnad ska vara ett ämne i lärarutbildningen, och dessutom finnas som fortbildning för skolpersonal.

Eleverna ska bli medvetna om att porr inte har med verklighetens sexliv att göra.

Eleverna ska lära sig skillnaden mellan porr, erotik och sex.

Eleverna ska förstå att sex utan kärlek och ömhet oftast är negativt.

Ständiga kontroller ska ske för att undvika en utökad prostitution över Internet.

Polis, tull och filmlaboratorier ska utöka sitt samarbete i kampen mot barnpornografi.

Fru talman! Jag sade inte mycket om pornografi via Internet i mitt första anförande. Men pornografi och prostitution har dessvärre verkligen slagit sina klor i datorerna. Där har de hittat en gyllene framtid. Det är mycket lätt att komma in i program som visar avancerad porr utan att man betalar något.

Inför den här debatten tänkte jag att jag måste testa om det verkligen är så lätt som de säger. Jag gick alltså in och skrev ordet porr, sökte och hittade väldigt många webbsidor att komma in på. Dessvärre hade jag stora problem att komma ut ur programmet, och det var en olustig känsla.

Vi har ett stort ansvar för att minska utbudet som erbjuds. Jag vet tyvärr inte hur man ska klara av det, men våra sju punkter kan kanske vara ett led i det arbetet. Om vi minskar intresset, och därmed efterfrågan, bör man kunna komma åt det.

Vi i Centerpartiet anser alltså att det är viktigt med ansvar hos föräldrar och skola. Vi ska lära våra ungdomar att sex är en kärleksyttring som ska vara fin och bestå av ömsesidig respekt för varandra.

Prot.
1999/2000:72
24 februari

Anf. 15 SIW PERSSON (fp):

Fru talman! Enligt siffror från FN omsätter sexbranschen drygt 1 ½ % av hela världens samlade bruttonationalprodukt. Det gör 1 500 miljarder kronor. Den svenska sexindustrin uppskattas omsätta ca 10 miljarder kronor varav prostitutionen står för en sjättedel. Beräkningar visar att porrfilmer i TV 1000 och Canal+ i hela Norden ger ungefär ½ miljard årligen för betal-TV-kanalerna. Börsvärdet för ett svenskt porrindustrieföretag som ska introduceras på den amerikanska marknaden är ca 2 miljarder i dag.

Fru talman! Jag nämner detta för att visa vilka oerhört stora summor som är i omlopp och för att understryka vilken stor kraft det behövs för att bilda den opinion som är så viktig och för att öka den konsumentmakt som är så avgörande. Vi måste alltså komma ihåg att konsumenter är du och jag. Vi har makt om vi verkligen tar den. Vi kan påverka, och vi ska också måste göra det.

Men vi måste också komma ihåg att utsatta barn, ungdomar och kvinnor måste få den adekvata hjälp som de inte får i dag. Då gäller det alltifrån sjukvård och socialtjänst till polis, åklagare och domstolar. Det är inte frågan om att ändra lagar här. Det gäller att se till att det blir en skärpning av tillämpningen av den lag vi har i dag, att man verkligen ser till att lagen gäller.

Fru talman! Övergrepp är övergrepp oavsett om de sker framför en kamera eller inte. Vi måste se till att brottsbalkens regler om sexualbrott alltid gäller.

Anf. 16 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Det har nämnts många olika viktiga inslag som vi kan använda oss av för att vrida utvecklingen åt ett annat håll. Det handlar om opinionsbildning, det handlar om sexualundervisning, det handlar om lagstiftning, praxis och resursfrågor. Dessa saker står inte mot varandra. Jag tror att alla delar behövs. Och det finns uppenbarligen också en samsyn i denna kammare i många av dessa frågor.

Det intressanta är att en av dessa debattdeltagare egentligen inte har haft en enda synpunkt på det som är dagens ämne. Det är Beatrice Ask, som i praktiken vägrar att prata om våldspornografi. Hon väljer att tala om helt andra saker. Jag tycker att det är lite olyckligt när man väljer att tala om en partipolitisk hjärtefråga, som polisens resurser. Jag tror att Beatrice Ask mycket väl vet att polisen arbetar med t.ex. Internetfrågorna på central nivå och att Rikspolisstyrelsen har en IT-rotel för att t.ex. spåra barnpornografi. De arbetar mycket effektivt.

Det är svårt att inte uppleva att det har ett samband med att Moderata samlingspartiet inte ville begränsa innehavet av barnpornografi. Ska man tolka det som att Moderaterna inte heller vill begränsa våldspornografien? Det är svårt att tolka det på annat vis, eftersom Beatrice Ask så omsorgsfullt har undvikit att tala om just det som är dagens ämne.

Aktuell debatt:

*TV-kanalernas
pornografiska utbud*

Aktuell debatt:

*TV-kanalernas
pornografiska utbud*

I övrigt tror jag att just den här typen av debatt är bra. Den frilägger skillnaderna, men den visar också på den väldigt starka samsyn som finns i denna kammare.

Anf. 17 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag vill konstatera att Beatrice Ask inte äger rätt till ytterligare inlägg i denna debatt.

Anf. 18 EWA LARSSON (mp):

Fru talman! Så till framtiden och resultatet av dagens debatt. Jag vill påstå att vår vuxna kunskap om verkligheten släpar tio år efter. Ungdomar lever i medievärlden, och det är dags för oss äldre att ta oss in där också, att se efter vad det är ungdomarna tittar på. För oss lagstiftare gäller det att se till att lagen tillämpas så som vi avsett att den ska tillämpas.

Det finns t.ex. en kopplerilag. Varför har ingen åklagare provat den? Det kan göras nu. Jag hoppas att Sexualbrottskommittén ser över lagstiftningen kring pornografin, trots att förslaget om ett tilläggsdirektiv från Miljöpartiet och Vänstern avslogs här i riksdagen.

Dessutom kommer Miljöpartiet att fortsätta att motionera om en lagstiftning mot anspelningspornografi liknande den i Norge.

Jag tror inte att någon av oss riksdagsledamöter, åhörare på läktaren eller TV-tittare skulle vilja att vårt barn eller barnbarn utsattes för det som i verkligheten sker i de här pornografiska filmerna. Därför är det här ett ansvar för oss alla.

Jag vill tacka för en bra debatt. Vi ska nu inte lägga över ansvaret på någon annan. Jag har hört skolan nämnas. Men alla lärare ser inte heller på pornografiska filmer på nätterna, precis som Marita Ulvskog inte gör det.

Till slut, Biografbyrån behöver ett bättre verktyg att arbeta med. Den behöver det nu. Om det ska vara ett tilläggsdirektiv eller ett förtydligande av befintlig lagstiftning får kulturministern och justitieministern klura ut själva. Men vi vill ha ett förslag hit till riksdagen snarast.

Anf. 19 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Vi har inte talat mycket om den nya tekniken som kommer att fyllas med ett innehåll som vi befärar också kommer att innehålla mycket pornografi, än mer än i dag. Jag tror att det är viktigt att ändå säga att det inte är så att vi inte kan göra någonting. Vi ska inte sprida någon känsla av uppgivenhet inför denna tekniska utveckling. Den ger faktiskt också stora möjligheter att koda bort sådant som vi inte vill ha. Även detta måste vi arbeta med gemensamt. Vi har alla ett ansvar.

Jag har tagit denna debatt i dag, men alla ministrar i den regering jag ingår i är djupt engagerade i dessa frågor. Det är jag övertygad om att också de *allra* flesta i denna kammare är.

Vi gör vår analys, vi avser att komma tillbaka med förslag till åtgärder på ett brett fält. Jag hoppas att denna debatt och tonen i den är något som kan göra det lättare för oss att visa vilka värderingar och vilken syn på människovärde som egentligen finns i grunden, men också att vi inte står för uppgivenhetens budskap.

4 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 18 februari.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.15 på förslag av andre vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då frågestunden skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

Frågestund

5 § Frågestund

Anf. 20 TALMANNEN:

Kammarens sammanträde återupptas nu för riksdagens frågestund. Regeringen företräds i dag av vice statsminister Lena Hjelm-Wallén, statsrådet Leif Pagrotsky, utbildningsminister Thomas Östros, miljöminister Kjell Larsson och finansminister Bosse Ringholm. Vice statsministern besvarar allmänpolitiska frågor. Frågorna till övriga statsråd förutsätts beröra deras respektive ansvarsområde i regeringen.

Vi inleder omedelbart. Ordet är fritt.

Situationen i Norrland

Anf. 21 LENNART DALÉUS (c):

Fru talman! Det är ingen överdrift att säga att Norrland, och kanske särskilt Norrlands inland, blöder. Man tappar i befolkning, och man tappar i företagsamhet. Ett akut skäl till att problemen ökar är att man nu har höjt, igen, arbetsgivaravgiften för en del verksamhet i Norrland. Till det kommer mycket höga transportkostnader, särskilt bilkostnader.

Min fråga till finansministern är förstås: Vad tänker han göra för att göra förhållandena rimliga i Norrland med avseende på just de här två frågorna?

Anf. 22 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Frågor om den regionala balansen i Sverige har diskuterats mycket i den här kammaren. När regeringen i höstas lade fram sin budgetproposition med inriktningen tillväxt och rättvisa för hela landet låg fokus på att det var just *hela* landet som avsågs. Därför är det viktigt att både de generella och de ekonomisk-politiska insatser som vi gör kan komma hela landet till del.

Den allmänna mycket starka ekonomi som vi har för närvarande, med ungefär 3 ½ procents ökning av bruttonationalprodukten inte bara förra året utan även i år, ger också via skatteutjämningsystemet och på andra sätt goda effekter för de delar av landet som nu inte ökar lika snabbt av egen kraft. Därför kommer vi även i vårpropositionen, för att svara på Lennart Daléus fråga, att ta upp ett antal frågor som har just med den regionala balansen att göra. Det är då viktigt att diskutera alltifrån IT till transporter och inte minst arbetsmarknadspolitiska insatser.

Anf. 23 LENNART DALÉUS (c):

Fru talman! Nu är ju den här frågan akut. Det har säkert inte undgått finansministern att man i Norrland, inte minst i Tornedalen, ser det som att man står inför en stupstock i sin tillvaro. Då vore det bra om finansministern nu inför vårpropositionen kunde lova dels att denna kommer att rymma en sänkning av arbetsgivaravgifterna för viss näringsverksamhet i Norrland till den nivå de hade tidigare eller lägre, dels att han kommer att vidta åtgärder i vårpropositionen som t.ex. innebär att man kan göra avdrag för de riktiga resekostnader som man har för sin förvärvsverksamhet i Norrland. Kan finansministern lova detta är det klart att tillförsikten kommer att öka något i den dramatiskt akuta situationen i Norrland.

Anf. 24 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Det finns två olika typer av stöd som gäller inte minst Norrland. Först har vi det s.k. transportstödet. Sedan har vi tidigare haft ett annat stöd som handlade om sänkta arbetsgivaravgifter. Efter en förhandling med EU som en tidigare regering skötte har det blivit så att vi inte har fått behålla de särskilda sänkta regionala arbetsgivaravgifterna från årsskiftet. Nu förhandlar vi med EU om hur vi ska förfara med detta i fortsättningen. Vi är självfallet oerhört intresserade av att kunna hitta sätt att både via transportstödet och annat i fortsättningen se till att glesbygden får goda förutsättningar.

Jag vill också gärna ta upp diskussionen om de bensenprishöjningar som skett under senare tid och som naturligtvis har oroat regeringen liksom många andra. Nu har vi sett att detta hänger ihop med de stora internationella oljebolagen och att oljepriset på världsmarknaden har stigit kraftigt under en längre period. Under de allra senaste dagarna har det däremot varit motverkande rörelser. Så sent som i dag såg jag att en del bensinbolag sänker priser med 10 öre. Det får också räknas in i bilden i fortsättningen.

Dramapedagogutbildningen

Anf. 25 TASSO STAFILIDIS (v):

Fru talman! Jag vill rikta min fråga till utbildningsminister Thomas Östros.

Dramapedagogutbildningen är utrotningshotad. Dramapedagogutbildningen befinner sig i dagsläget i kläm mellan folkbildning och högskola. Situationen, fru talman, blir paradoxal, för behoven är enorma och efterfrågan på utbildade dramapedagoger överstiger tillgången. I dag

aviserar bl.a. Ljungskile folkhögskola att man ämnar lägga ned sin dramapedagogutbildning. Dramapedagogutbildningen finns endast vid folkhögskolorna i Ljungskile och Västerberg.

Min fråga till utbildningsministern är: Ser utbildningsministern någon möjlighet att ge dramapedagogutbildningen högskolestatus, och hur ser han i så fall på att dramapedagogutbildningen fortsättningsvis skulle kunna bli en högskoleutbildning i stället för en folkhögskoleutbildning?

Anf. 26 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Stafilidis tar upp en fråga som naturligtvis kräver extra studier för att man ska kunna ge ett säkert svar.

När man vill gå från att vara en eftergymnasial utbildning som inte är på högskolenivå till att bli en fullvärdig högskoleutbildning är Högskoleverket den myndighet som utvärderar utbildningen och ser om den är högskolemässig. Även i det här fallet är det förstås den processen man måste gå igenom.

Jag skulle vilja föreslå riksdagsledamoten denna väg när det gäller just denna utbildning. Vill han resonera om utbildningen mer i detalj ber jag honom att återkomma med en interpellation i frågan, så lovar jag att ta reda på mer fakta i ärendet.

Införselreglerna för alkohol och tobak

Anf. 27 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Fru talman! Sveriges undantag för införsel av alkohol och tobak inom EU upphör att gälla den 1 juli i år. Numera inser även socialministern att någonting kommer att hända den 1 juli. Även om vi inte kommer att få ta in 10 liter sprit, 90 liter vin och 110 liter öl, vilket jag i och för sig hopas att vi ska få, kommer det att ske någon förändring.

Min fråga till finansministern är vilken beredskap det finns inom regeringen för att sänka de höga svenska alkoholskatterna.

Anf. 28 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Skälet till att Sverige från början har begärt och haft särskilda införselregler när det gäller alkohol och tobak är att vi har velat värna om folkhälsan. Sverige är i dag det land inom EU som har den lägsta dödligheten till följd av alkohol. Vi är oerhört angelägna om att behålla denna goda position ur folkhälsosynpunkt, och därför har vi sedan en tid tillbaka aktualiserat frågan om en förlängning av de särskilda införselregler vi har. Vi är nu inriktade på att via en bra överenskommelse med EU fortsätta att slå vakt om folkhälsoperspektivet när det gäller införselreglerna.

Anf. 29 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Fru talman! Jag kan då konstatera att finansministern till skillnad från socialministern inte inser att någonting kommer att ske den 1 juli. Även om vi inte kommer att få ta in full ranson kommer någonting att ske.

Då är min andra fråga, eftersom finansministern vägrar att svara på min fråga utan pratar om något helt annat, om finansministern delar skatteutskottets inställning när det gäller detta. Skatteutskottet skrev i slutet

Prot.
1999/2000:72
24 februari

Frågestund

av förra året att ”det skulle vara svårt för Sverige att upprätthålla en hög prisnivå på alkoholdrycker utan det svenska undantaget från EG:s regler om införsel”. Det betyder att det finns en koppling, och om någonting händer måste man sänka de höga alkoholskatter som vi har i Sverige.

Anf. 30 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Det finns många om-frågor i varje förhandling. För regeringen och för mig är det viktigt att nå ett bra resultat i den förhandling vi har inlett med EU för att kunna vidmakthålla den goda position vi har som det land som har de lägsta alkoholskatterna i Europa. Det är vårt primära syfte.

Vi är självfallet medvetna om att om vi når en överenskommelse med EU kan det komma att ändra förutsättningarna för vår alkoholpolitik i fortsättningen. Då får vi överväga vilken typ av insatser som behöver göras. Nu är vi inriktade på att nå ett gott resultat. Jag hade hoppats att frågeställaren hade velat instämma, vilket hon tyvärr inte gör, i syftet att vi även i fortsättningen ska kunna ha en bra folkhälsopolitik med hjälp av de särskilda införselregler vi kan komma överens med EU om.

Importkvoter

Anf. 31 CARINA HÄGG (s):

Fru talman! Jag har en fråga till Leif Pagrotsky. Vi har redan nu i februari sett att det dyker upp nytt mode. Vårmodet kan vi nu se exempel på i skyltfönster runtom i stan. Jag ska inte be statsrådet Pagrotsky recensera det kommande vårmodet men jag skulle vilja ha några kommentarer om hur han ser på EU:s kvoter, vad de betyder för vårkläderna och kanske även för höstkläderna framöver.

Anf. 32 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Fru talman! Jag undrar varför jag inte får kommentera vårmodet men jag ska göra en ansträngning att avhålla mig från det.

Vi har ju en ganska restriktiv politik i EU vad gäller import av kläder i form av kvoter som gör att man får ta in ett visst antal T-shirtar, ett visst antal byxor och ett visst antal kilo av en del andra kläder. Det gör att klädpriserna drivs upp i Europa, också i Sverige.

Vad som händer nu när vi har en konjunkturuppgång i Europa är att efterfrågan på alla sorters kläder stiger men kvoterna är oförändrade i antal styck eller antal kilon. Det innebär alltså att de blir snävare och snävare i förhållande till efterfrågan. Priserna kommer att drivas upp rejält på kläder under loppet av det här året, i takt med att kvoterna tar slut.

Vi har sett att en kraftig sänkning av klädpriserna i januari har bidragit till att konsumentprisindex sjönk med 0,4 % enligt de siffror som presenterats i dag men jag tror att det kommer att vända under året. När kvoterna tar slut får vi se prishöjningar. Vi jobbar för att denna dumma politik ska förändras och för att vi ska få billigare kläder i Europa.

Anf. 33 CARINA HÄGG (s):

Fru talman! Såvitt jag förstår av statsrådet Pagrotskys inlägg kan det här ha väldigt stor betydelse för prisbilden framöver när kvoterna för de olika kläderna tar slut. Skulle vi kunna få en siffra för vad det här uppskattas göra för mig som konsument eller för Sverige totalt och också få besked om det här har betydelse om jag köper en T-shirt från Kina eller från något annat land? Finns det olika regler för olika länder som exporterar till oss?

Prot.

1999/2000:72

24 februari

Frågestund

Anf. 34 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Fru talman! Det är ett extremt komplicerat byråkratiskt system med nationella kvoter för varje land och handel i kvoträttigheter mellan olika fabriker. Det är ett i grunden osunt system. Kvoterna håller på att ta slut vad gäller Kina och då kommer i stället handel med kvoter från Bangladesh. Detta kommuniceras på ett sinnrikt sätt.

Problemet är att systemet i grunden är sjukt och bör avskaffas. Om hela Europa i dag hade haft det system för klädhandel som vi hade innan vi blev medlemmar i EU – dvs. inga regler alls utan en normal handel som vi har för andra varor – skulle Europas konsumenter kanske ha sparat 100 miljarder kronor. Det är ju en hygglig skattesänkning, en hygglig prissänkning och en hygglig sänkning av inflationen och därmed också av ränta och annat.

Det tycker jag ska vara ett mål för Europa att åstadkomma, och detta driver Sverige i handelsförhandlingarna. Vi har starka motståndare men det blir också en och annan ytterligare som stöder oss i denna strävan.

Europas barnfamiljer och Europas familjer i övrigt behöver billigare kläder, och Europas centralbanker behöver lägre inflation.

Efterlevnaden av gällande miljölagstiftning

Anf. 35 HARALD NORDLUND (fp):

Fru talman! För ett år sedan fick vi en ny miljölagstiftning. Jag vill ställa en fråga till miljöministern. Hos polisen hopar sig nu anmälningarna mot miljöbalken. Men det är viktigt för trovärdigheten och för efterlevnaden av gällande lagstiftning att någonting görs nu. Vad pågår för att råda bot på de här stora bristerna?

Anf. 36 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Det mest konkreta är den omfattande utbildningsverksamhet som skett för att underlätta införandet av den nya omfattande och komplicerade lagstiftning som vi har infört och som – detta är det viktigt att framhålla – uppenbarligen har gett väldigt goda resultat när det gäller syftet, att klara miljön.

Förmodligen är det ofrånkomligt att det blir vissa krångligheter vid införandet av en sådan här lagstiftning. För att se till att vi så fort som möjligt kan reda ut de krångligheterna följer vi naturligtvis noga utfallet. Vi har också tillsatt en särskild utredning som ska utvärdera lagstiftningen. Vi tillsätter alltså en sådan här utredning på kortare tid än ett år efter det att lagstiftningen trätt i kraft.

Anf. 37 HARALD NORDLUND (fp):

Fru talman! Enligt uppgift har anmälningarna på mycket kort tid mer än fördubblats. Det finns uppgifter om att det skulle behövas dubbelt så många poliser som vi har i dag för att på ett någorlunda tillfredsställande sätt kunna ta itu med de här anmälningarna.

Mot den bakgrunden tycker inte jag, fru talman, att miljöministerns svar är tillfredsställande – att man ska se över gällande lagstiftning. Det behöver vi också men någonting måste ju ske omgående när det gäller resurserna för att minska högarna av anmälningar.

Risken att vi får en sämre efterlevnad av gällande lagstiftning är oerhört stor om högarna av anmälningar bara fortsätter att växa.

Anf. 38 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Vi har tillfört rättssystemet mer resurser i samband med införandet av lagen. Det handlar om ett antal miljoner kronor – 14 miljoner kronor, tror jag – för de olika förstärkningar som krävs för att hantera den nya lagen på rätt sätt. Självfallet måste vi nu följa upp det och se om det behövs ytterligare tillskott. Dessutom måste vi naturligtvis se hur polisen prioriterar sina arbetsinsatser så att man ägnar tillräcklig uppmärksamhet åt den här brottsligheten.

Forskningen kring handikappvetenskap

Anf. 39 YVONNE ANDERSSON (kd):

Fru talman! Jag har en fråga till utbildningsministern. I tisdags i en interpellationsdebatt fick jag av skolministern meddelandet att forskningsområdet kunskap om handikappvetenskap inte skulle stödjas av departementet med resurser.

Utbildningsministern, som valde att inte svara på min fråga om forskningen när det gäller det här, hälsade att varje lärosäte skulle ta ansvar för sina kostnader. Men Centrum för handikappvetenskap är en forskningssatsning i vårt land som är unikt för landet. Det finns ingen annanstans, inte ens i Europa. Det här är ett samarbete mellan två lärosäten, mellan Örebro och Linköpings universitet.

Jag skulle vilja fråga utbildningsministern: Finns det ingen öppning när det gäller att stödja uppbyggnaden av ett så eftersatt kunskapsområde som handikappvetenskap är och som det dessutom finns ett stort samhällsbehov av i dagens Sverige?

Anf. 40 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Först till detta med vem som svarade på interpellationen. Yvonne Andersson har ju traditionen att lämna interpellationer till regeringen som spänner över vida fält och det har jag stor respekt för. Ofta är det ju så med verkligheten att den spänner över fler fält än statsrådsindelningen kan visa. Då blir det så att vi får göra en bedömning av vad Yvonne Andersson frågar mest om och sedan försöka fördela ansvaret till det statsråd som får gå upp och svara. Ställ gärna ytterligare frågor och vinkla det ytterligare mot mitt håll så svarar jag gärna på de frågorna!

När det gäller själva sakfrågan är handikappvetenskap och forskning kring handikappfrågor naturligtvis ett väldigt viktigt forskningsfält. Det är ett mycket intressant initiativ från Linköpings och Örebro universitet att tillsammans bygga upp ett centrum för handikappvetenskap. De har också goda förhoppningar om att få finansiärer från många olika håll – kommuner, landsting och statliga forskningsråd. Naturligtvis vill de också att regeringen ska vara med och stödja. Men vi sitter inte inne med pengar givna av riksdagen för att från vecka till vecka ge nya resurser till olika initiativ, utan de värderingarna gör vi i samband med forskningspolitiska propositioner t.ex. Men visst finns det gott hopp för ett så gott initiativ att få ett stöd om det håller en bra vetenskaplig kvalitet och lockar till sig starka forskare. Vidare handlar det om att få tillgång till statliga pengar, inte minst via forskningsråd.

Prot.
1999/2000:72
24 februari

Frågestund

Anf. 41 YVONNE ANDERSSON (kd):

Fru talman! Det är angenämt att få det här svaret nu. Jag är också angelägen om att det – eftersom det har varit en uppbyggnad och det nu felas resurser bl.a. till tillräckligt med professorer och till några fler doktorander; det ska ju vara bärande i utvecklingen – öppnas sådana möjligheter för just handikappvetenskap som kunskapsområde. Därför skulle jag önska att man kanske mera tydligt kunde ge det. Vidare får jag kanske lägga fram en önskan om att regeringen möjligtvis tänker på detta i vårpropositionen.

Jag må då säga att de medel – 8 miljoner kronor – som skolministern har överlämnat till Skolverket är såvitt jag förstår öronmärkta för barn- och ungdomsskolan. Men här gäller det också högre utbildning och andra villkor för funktionshandikappade.

Anf. 42 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Som Yvonne Andersson känner till vill ju jag att våra universitet och högskolor verkligen tar sig en funderare på de resurser som de redan har. Det rör sig om rejäla resurser till fritt förfogande för forskning. Man bör också ställa sig frågan: Vad är viktigast för oss? Vilka är våra starka sidor? Vad vill vi bygga upp för nya forskningsfält?

Då måste man också komma ifrån traditionen att det bara går att skapa nytt om man får en ny peng från regering eller riksdag. Man kan faktiskt prioritera med de stora resurser som man har.

Det är så jag tolkar Örebro och Linköpings initiativ. Här har man sett ett fält, ett mycket viktigt område, där man kan göra en stark insats. Då får man se över sina resurser och prioritera detta område. Gör man det på ett bra sätt är jag säker på att också de statliga insatser som finns via forskningsråden vill vara med och stötta. Det är nu väldigt mycket upp till universiteten i Linköping och i Örebro att driva detta framgångsrikt, och vi kommer att följa det med stort intresse.

Anf. 43 HANS STENBERG (s):

Fru talman! Jag har en fråga till miljöministern som rör luftföroreningar från sjöfarten. De flesta fartyg saknar i dag helt avgasrening. Ofta använder man också väldigt högsvavlig bunkerolja.

Nu finns det några rederier – bl.a. svenska – som har ett lite mer utvecklat miljötänkande och som har investerat i katalytisk avgasrening på sina fartyg och använder lågsvavlig bunkerolja.

På senare tid har det visat sig att det blir allt svårare för dessa rederier att få tag i bunkerolja med lämplig kvalitet i Europas hamnar. Det hindrar att fler fartyg utrustas med katalytisk avgasrening. Min fråga till miljöministern blir därför hur han kommer att agera för att få till stånd internationella överenskommelser som ger tillgång till miljövänlig, lågsvavlig bunkerolja, i första hand i Europas hamnar.

Anf. 44 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Jag är väldigt tacksam för att få den här frågan eftersom jag inte tidigare har hört att det skulle vara problem med att skaffa bunkerolja. Det är klart att om problem av det här slaget hindrar en miljövänlig sjöfart ska jag naturligtvis se vad vi kan göra åt det. Det blir väl närmast för mig att ta kontakt med Björn Rosengren så får vi diskutera hur vi ska gå vidare.

Sedan håller jag gärna med om att sjöfarten är upphov till större miljöproblem än vad vi många gånger tror. Jag har fått uppgift om att utsläppen av t.ex. kväveoxider från den internationella sjöfarten i Östersjön är ungefär tre gånger så stora som hela utsläppet av kväveoxid från det svenska fastlandet. Utsläppen av svaveldioxid är ungefär lika stora.

Detta är alltså ett problem som ligger ovanpå de andra sjöfartsproblem som vi inte minst i dag har uppmärksammat när det gäller fågeldöden och hotet mot fåglarna.

Men jag ska följa upp den här frågan så bra som möjligt.

Anf. 45 HANS STENBERG (s):

Fru talman! Jag har varit i kontakt med SCA och Modo som använder bl.a. den här typen av fartyg. Under de senaste månaderna har de fått allt större problem med att få tag i lågsvavlig bunkerolja. Det är väldigt bra om miljöministern vill driva frågan.

Institutforskningen

Anf. 46 CARL G NILSSON (m):

Fru talman! Jag hörde i en intervju med Thomas Östros i början av månaden att han är skeptisk till institutforskning. Han menade att den inte skulle skapa den spetskompetens som näringslivet efterfrågar och behöver och att den inte skulle vara konkurrensutsatt. Vad menar Thomas Östros med det uttalandet? Och vidhåller han denna åsikt?

Anf. 47 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Det som står i tidningen är alldeles korrekt. Det kan jag för en gångs skull säga när jag har blivit påhoppad för något som har stått i tidningen.

Det jag menar är att all god forskning måste ha en konkurrensutsatt situation. Det är en väldigt speciell miljö. Om forskning verkligen ska leda framåt måste den bedrivas på en internationell nivå. Då finns det ett klassiskt problem som alla länder brottas med. Om man försöker att institutionalisera forskningen, skapa ett institut för en viss inriktning, måste man vara noga med att detta ständigt omprövas. Det är det som är min poäng.

Det finns sådana risker, men det betyder inte att alla institut bedriver dålig forskning. Man kan mycket väl ligga mycket långt framme om man har inriktningen att ständigt vara beredd på att utvärderas och omvärderas. Det var det som var min poäng i tidningen Dagens Industri, och det vidhåller jag å det bestämdaste.

Anf. 48 CARL G NILSSON (m):

Fru talman! Då vore det bra om Thomas Östros inte generaliserade på det här området. Ett område som jag känner väl till är skogsindustrins forskningsinstitut. Det är ett exempel på precis motsatsen. Där har man verkligen skapat en svensk spetsteknologi som efterfrågas över hela världen och som därmed är konkurrensutsatt.

Jag tycker inte att man ska kasta ur sig sådana generella påståenden som delvis svärta ned den mycket förnämliga forskning som vi har på flera svenska institut.

Anf. 49 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Jag var korrekt citerad om forskningsinstitutet. Ett dilemma är ju att om man talar länge om en sak kanske inte allt kommer i tidningen. Visst är det så att man inte ska generalisera och man ska inte säga att all institutionsforskning är dålig. Carl G Nilsson tog upp ett exempel på en väl fungerande forskningsverksamhet.

Men det är en generell sanning att det bör ske en ständig omvärdering, omprövning och konkurrensutsättning. Det är viktigt att ha med sig när man bygger upp institut med särskilda inriktningar, att man inte låter det stelna. I så fall hamnar man i det läget att man använder resurser på ett felaktigt sätt. Det tror jag att Carl G Nilsson och jag är helt överens om.

Natura 2000

Anf. 50 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Jag har en fråga till miljöministern.

Sverige har återigen fått kritik från EU för att vi inte är tillräckligt bra när det gäller naturvården. I det här fallet handlar det om art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet och avsättningar av områden inom någonting som kallas Natura 2000. Sverige avsätter för få områden och skyddar inte de arter som enligt dessa direktiv ska ges bra förutsättningar att finnas kvar.

Nu har WWF, Naturskyddsföreningen och Sveriges ornitologiska förening kommit med en skugglista för Natura 2000 där man visar vilka områden som skulle ha kunnat vara med i denna satsning. Man tar upp över 2 700 områden, t.ex. Tönningefloarna, myrområden som hotas av torrtäckt, Kosterrännan, Omberg, Båvenområdet osv.

Jag skulle vilja höra: Vilka åtgärder avser miljöministern vidta för att Sverige ska slippa denna kritik och för att vi ska få tillräckligt många områden så att både naturtyper och arter kan skyddas på det sätt som är avsikten?

Anf. 51 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Det här är ett väldigt knepigt direktiv. Det är ju inte bara Sverige som har hamnat i en diskussion med kommissionen om tillämpningen av det, utan det är flera länder som redan dragits inför domstolen och flera länder som liksom Sverige kan dras inför domstolen. Det pågår från svensk sida en diskussion med kommissionen om hur man ska tolka olika inslag i direktivet och hur vi ska kunna uppfylla det. Jag utgår ifrån att vi kommer att kunna klara ut det utan att hamna i domstolen.

Sedan vill jag tillägga att Sverige egentligen är ett av de mest framgångsrika länderna i det här avseendet. Jag tror att vi är nr 4 av de 15 länderna när det gäller antalet utpekade naturområden. Det är fel att vi klär oss i säck och aska och säger att vi tillhör de sämsta i klassen. Det gör vi inte heller på det här området.

Anf. 52 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! De länder som har många skyddsvärda biotoper och många arter kommer naturligtvis att få bära en större del av bördan i Natura 2000. Det är självklart att det är så. Sverige har en mängd arter som behöver skyddas, t.ex. lax, utter, flodpärlmussla, många orkidéer, många fladdermusarter och många fågelarter.

Problemen med de områden som har avsatts är att det finns många naturtyper som innehåller många hotade arter där det inte finns tillräckligt stora områden för att vi ska kunna garantera att de hotade arterna och naturtyperna blir kvar i framtiden.

Jag skulle vilja höra: På vilket sätt kommer skugglistan för Natura 2000 att kunna utnyttjas? Här har Naturskyddsföreningen, ornitologerna och WWF verkligen gått igenom kommun för kommun för att se efter vilka områden som har höga naturvärden med hotade arter som skulle behöva skyddas. Finns det möjlighet att använda den listan på ett konstruktivt sätt och se till att Sverige i alla fall så småningom blir bäst i klassen?

Anf. 53 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Det ska vi självfallet göra. Gudrun Lindvall vet ju också att det pågår ett arbete för att vi ska kunna anmäla fler än de ca 2 000 områden som vi hittills har kunnat anmäla. Om jag inte minns alldeles fel kom Naturvårdsverket ganska nyligen med ytterligare 900 områden som man kan lägga till listan.

Det är riktigt att en del naturområden inte är tillräckligt bra täckta i det svenska förslaget hittills. Men det arbetar vi aktivt på att fylla igen.

Med det utmärkta arbete som Världsnaturfonden har gjort med den här listan, med det utmärkta arbete som pågår på Naturvårdsverket och med den konstruktiva dialog som jag hoppas att vi kan ha med kommissionen är det självfallet också min ambition att vi ska vara bäst i klassen så snart som det är möjligt.

Prot.
1999/2000:72
24 februari

Frågestund

Den gränsnära transporten mellan Sverige och Norge

Anf. 54 JAN-EVERT RÅDHSTRÖM (m):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till statsrådet Pagrotsky.

Det förekommer en livlig trafik med lastbilar över gränsen mellan Sverige och Norge. Den gränsnära transporten har ett problem i dag. De svenska åkarna har inte samma förhållanden som de norska. En svensk åkare får ta med sig 200 liter diesel när han åker in i Norge. Om man då betänker att åkerier kanske gör 8–10 transporter per dygn blir det en ohållbar situation.

Min fråga till statsrådet är om han är beredd att ta upp förhandlingar med normmännen för att vi ska få likartade regler med normmännen, för de får komma in i Sverige med 400 liter diesel.

Anf. 55 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Fru talman! Jag har faktiskt precis sjösatt ett arbete mellan den norska och den svenska regeringen för att kartlägga den här typen av krångel i gränsbygderna mellan våra länder. Knut Vollebæk och jag har kommit överens om att vi ska försöka surfa på vågen efter Öresundsbroarbetet, där vi har lärt oss att arbeta med den här typen av olika regler på två sidor om en gräns som håller isär och försvårar näringsutbyte och snedvrider konkurrensen mellan näringsidkare i gränstrakterna.

Arbetet har precis börjat. Vi har utsett olika tjänstemän att delta i olika arbetsgrupper. Jag ska se till att den här frågan också blir föremål för belysning i det arbetet. För dagen har jag inte något mer detaljerat att säga om själva sakfrågan, men jag ska se till att den blir föremål för ordentlig belysning.

Anf. 56 JAN-EVERT RÅDHSTRÖM (m):

Fru talman! Jag tackar för svaret. Man får hoppas att det som är sjösatt inte sjunker. När ni finner ett konkret och ganska enkelt problem som detta är får det inte fastna i en utredning, utan vi kan kanske stegvis fatta beslut när ni kommer fram till att detta kan göras något åt.

Anf. 57 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Fru talman! Jag ska göra mitt bästa för att se till att denna farkost inte sjunker. Vad arbetet leder fram till och vad vi lyckas göra tillsammans med våra norska vänner kanske jag kan återkomma till riksdagen med när arbetet har kommit en bit på väg, om det inte har sjunkit dessförinnan. Låt oss se hur det blir.

EU-ländernas åtgärder mot Österrike

Anf. 58 BIRGITTA AHLQVIST (s):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till vice statsminister Lena Hjelm-Wallén.

Hur har uppslutningen kring EU:s åtgärder mot Österrike varit? Jag ställer frågan med anledning av att ett främlingsfientligt parti ingår i Österrikes regering.

Anf. 59 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Enigheten mellan EU-ländernas 14 regeringar har varit mycket stor. Där vill alla gå på samma linje, nämligen att så länge det främlingsfientliga och konservativa partiet finns med i regeringskonstellationen i Österrike ska vi inte ha bilaterala möten med representanter för regeringen, alltså med ministrarna.

I Europaparlamentet var det inte riktigt lika stor enighet. Det var ju en del partier som svajade där. Det som jag tycker är mest trist är att representanter för Kristdemokraterna, t.ex. parlamentarikern Anders Wijkman, har ifrågasatt vårt agerande. Hans och andras agerande, att ifrågasätta vad regeringarna gör, innebär att kraften reduceras i det som vi gör.

Jag hoppas att vi alla ska stå stadigt och fast mot den främlingsfientlighet som finns i Haiders parti.

Anf. 60 BIRGITTA AHLQVIST (s):

Fru talman! Jag får tacka för svaret.

Jag förstår att statsrådet delar den oro som kommer till uttryck i Jerzy Einhorns artikel i Kristdemokraten nr 6, dvs. att delar av kristdemokratiska partiet inte sluter upp bakom fördömandet av Haiders politik.

Anf. 61 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Jag har också noterat det. Och jag förstår Jerzy Einhorns reaktion, för han är verkligen en man som har varit med om mycket och som känner de här stämningarna. Därför vill han naturligtvis att hans partigrupp ska stå stadigt i den här frågan och tydligt ta avstånd från Haiders parti och också stödja det som EU-ländernas regeringar för övrigt gör för att markera att det här accepterar vi inte. Det här är väl en sak som kristdemokraterna får klara upp inom partiet, men det är lite sorgligt, tycker jag, att de svajar i den här frågan.

Maxtaxan

Anf. 62 LENNART GUSTAVSSON (v):

Fru talman! Från vissa håll framförs ambitioner att skapa breda överenskommelser inom familjepolitiken. I det sammanhanget nämns ibland maxtaxan.

Som vänsterpartist och engagerad i frågan om den allmänna förskolan och maxtaxan är jag intresserad av att det konkreta arbetet med denna generella välfärdsreform fortskrider. Vi har ju tillsammans i budgeten, tre partier, avsatt resurser för att reformen ska genomföras. Vi har också angett någon form av inriktning.

Min fråga till finansminister Ringholm blir då: Finns det någon anledning för mig som vänsterpartist att med anledning av bl.a. diskussionen om samordnad, gemensam och bred familjepolitik hysa någon som helst oro för att regeringen är på väg att ändra sin inställning i fråga om allmän förskola och maxtaxa?

Prot.
1999/2000:72
24 februari

Frågestund

Anf. 63 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Mitt svar är väldigt tydligt. Motiven för att regeringen och socialdemokratin har fört fram förslaget om maxtaxa är en kombination av omsorg om barnen och möjligheter att införa en allmän förskola och att öka människors, framför allt kvinnors, möjligheter till utträde i arbetslivet eller ökad arbetstid. Vi är självfallet beredda att diskutera den tekniska utformningen för att nå ett gott resultat, men i själva idén bakom maxtaxereformen står vi väldigt fast.

Anf. 64 LENNART GUSTAVSSON (v):

Fru talman! Jag är nöjd med svaret. Det innebär att jag kan leva lite lugnare och se fram emot ett samarbete med regeringen för att genomföra och ta fram bra förslag i den här frågan.

En mycket konkret följdfråga: Kan vi alltså med säkerhet se fram emot att den aviserade propositionen i frågan läggs fram i maj?

Anf. 65 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! En särskild arbetsgrupp har gått igenom den här frågan. För närvarande går man igenom de remissvar som har kommit in på arbetsgruppens rapport. Sedan kommer naturligtvis de tre berörda partierna att diskutera utfallet av remissmaterialet. Därefter får vi ta ställning till hur förslag och annat ska utformas i fortsättningen.

Drogen GHB

Anf. 66 SOFIA JONSSON (c):

Fru talman! Den livsfarliga drogen GHB har spritt sig som en löpeld bland Sveriges ungdomar, t.o.m. så långt ned i åldrarna som bland yngre tonåringar. Drogen har krävt många dödsoffer, och flera har svävat i livsfara efter att endast ha druckit en liten kapsyl eller ett par små kapsyler av drogen.

Jag skulle vilja fråga vice statsministern om hon och hur hon tänker agera för att sätta stopp för drogen, eller i alla fall för att se till att den minskar bland Sveriges ungdomar.

Anf. 67 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Jag vill gärna erkänna att jag inte själv har någon ingående kunskap i denna fråga. Men jag lyssnade just på en frågestund där socialministern talade om sin inställning, och jag är glad över att det genom hans åtgärder inom det sociala området vidtas åtgärder mot den här drogen. Sedan gör naturligtvis polisen sitt.

Anf. 68 SOFIA JONSSON (c):

Fru talman! Som sagt, den här drogen har spritt sig oerhört snabbt i Sverige. Många ungdomar provar den, för det är lätt att dricka den och den är inte så dyr. Det är billigare att berusa sig på GHB än att dricka öl.

Problemet är socialministerns svar på de frågor som vi har skrivit till ministern. Vi har frågat om möjligheten att ha en upplysningskampanj i skolorna bland Sveriges ungdomar där polis och sociala myndigheter kan samverka. Då har vi fått svaret att Socialdepartementet har en utomordentlig hemsida där våra skolelever kan gå in och söka information. Jag vet inte, fru talman, men jag tycker inte riktigt att det är ett starkt och effektivt sätt att informera om den här drogen, som är farlig och som alltför många ungdomar använder sig av.

Jag tycker också att det är intressant att ni samarbetar i regeringen. Jag tycker att det vore bra om vice statsministern kunde säga: Det här är en viktig fråga. Vi tänker arbeta med den i regeringen och framföra en kampanj mot GHB.

Anf. 69 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Förvisso är det en viktig fråga. Det är precis som Sofia Jonsson säger. Det är en drog som i dag är inne hos ungdom, och den sprids väldigt snabbt. Vi är på det klara med det. Det är därför socialministern har vidtagit åtgärder. Jag minns nu inte dessa i detalj. Det är bl.a. fråga om att kriminalisera denna drog – eller att *klassa* den som drog, där sade jag egentligen fel. Det är det det handlar om. Så har skett.

När vi talar om detta nu är naturligtvis också det en sorts upplysning. Jag utgår från att det stora folkrörelsenät vi har i Sverige ser till att denna fråga tas in också i det sammanhanget. Visst ska vi ägna oss åt så mycket upplysning som möjligt om detta viktiga drogproblem. Hemsidan kan vara en del, men det är naturligtvis inte det enda svaret i det här sammanhanget.

Miljöforskningen

Anf. 70 BERIT ADOLFSSON (m):

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till miljöminister Kjell Larsson som handlar om miljöforskning, med lite annan inriktning än den tidigare frågan. Jag var närvarande på ett seminarium i går där miljöministern yttrade sig mycket positivt om svensk miljöforskning. Men trots att vi har en avancerad miljöforskning i Sverige får våra forskningstjänsteföretag en försvinnande liten del av den internationella uppdragsforskning som upphandlas av bl.a. EU. Om forskningen sker från svenska företag kan Sverige uppnå stort förtroende och en starkare förhandlingsposition i EU. Det visar resultatet på försumningsområdet, där det svenska förslaget till försumningsstrategi för EU fick stort gensvar.

Jag vill fråga ministern om han också har uppmärksammat att våra framgångsrika forskningstjänsteföretag inte är lika framgångsrika i konkurrensen om uppdrag i EU.

Anf. 71 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Ja, det har jag uppmärksammat. Jag har också uppmärksammat att Sverige märkligt nog inte ligger särskilt långt framme när det gäller miljöteknikexport totalt sett. Det borde vi kunna göra med tanke på den höga klass som den svenska miljöforskningen, den svenska miljöteknikutvecklingen, håller. Däremot har jag inte något riktigt bra recept för hur man ska främja de här svenska företagens deltagande. Men låt mig gärna fundera på det.

Sedan är det riktigt att jag menar att miljöforskningen är oerhört viktig på det område som vi diskuterar nu, men också för miljöpolitikens utveckling i allmänhet. Jag brukar alltid säga att det inte finns något politiskt område som är så forskningsberoende som just miljöpolitiken. Man kan se att de miljöpolitiska framstegen hela tiden har byggts under av gedigna forskningsinsatser. Där har svenska forskare ofta spelat en mycket framträdande roll när det gäller allt från förurningen till klimatfrågan.

Anf. 72 BERIT ADOLFSSON (m):

Fru talman! *Science is the voice from nature* sade miljöministern i går, och det tycker jag var väldigt bra sagt.

Flera länder i EU har identifierat den forskningsnära tjänstesektorn som viktig och utarbetat strategier för hur man ska kunna verka på denna marknad. Strategierna omfattar i flera fall en långsiktig koncentration av kompetens och särskilt stöd till marknadsförings- och offereringsarbete. De framgångsrika och seriösa svenska företagen i forskningstjänstebranschen borde få samma hjälp som motsvarande företag i Europa med att konkurrera om dessa intressanta uppdrag. Om miljöministern håller med mig, kan man då vänta sig att ministern ser över möjligheterna att stödja den svenska forskningssektorn på detta område?

Anf. 73 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Jag lovar att jag ska se över det. Jag har ju de två viktigaste ministrarna med mig här i dag, handelsministern och forskningsministern. Vi kanske ska ta ett snack direkt efter den här frågestunden.

Oljeutsläpp

Anf. 74 ALF ERIKSSON (s):

Fru talman! Jag har också en fråga om sjöfarten. Denna gång gäller det inte vad som går ut i luften utan vad man tyvärr släpper ut i vattnet. I helgen blev vi återigen upplysta om att man hade släppt ut en massa olja i vattnet utanför Öland med följd att fåglar dog. Vi har också i veckan sett rapporter från WWF, alltså Världsnaturfonden, om att alfåglarna utanför Gotland håller på att – om inte dö ut så i varje fall bra nära – på grund av massvis av diffusa utsläpp, alltså sådana utsläpp som man inte upptäcker.

Min fråga till miljöministern blir om ministern tänker vidta några åtgärder och i så fall vilka för att få stopp på dessa marodörer, som man kan uttrycka det som.

Prot.

1999/2000:72

24 februari

Frågestund

Anf. 75 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Låt mig börja med att säga att jag liksom många andra människor runtom i Sverige, och i andra länder också, delar det ursinne som man måste känna inför det som händer. Det här är ett problem som uppmärksammats i decennier. Ändå fortsätter detta skurkaktiga beteende och detta hot mot vattnets kvalitet och djurlivet – inte minst fågellivet.

Nu håller vi på att göra en massa saker. Inom Östersjöstrategin har vi en politik som innebär att vi etablerar mottagningshamnar för oljespill runtom hela Östersjön, alltså gratis mottagningsanläggningar. Den utbyggnaden går ganska bra. Vi kommer att ha sådana mottagningsanläggningar runt hela Östersjön inom något år, kan jag säga.

Vi har ju en utredning som vi nu håller på att göra proposition av som innebär en hårdare uppföljning av de här brotten, hårdare påföljder för dem som släpper ut olja i vattnet, en starkare åklagarinsats och starkare övervakningssituation. Vi intensifierar också den flygövervakning som sker i området.

Anf. 76 ALF ERIKSSON (s):

Fru talman! Jag tackar för svaret. Det är positivt att någonting är på gång. Det här har som sagt pågått under många år. Att mottagningsstationer byggs ut är också positivt. Men jag skulle vilja ställa en följdfråga. Ett av problemen har ju varit att identifiera de här utsläppen. Det har talats om märkning av oljelaster osv. Jag skulle vilja höra om miljöministern har något svar på frågan om det är möjligt att vidareutveckla den här tanken. Det undrar jag eftersom trafiken med olja i framför allt Östersjön ökar väldigt kraftigt. De här problemen lär inte bli mindre om vi inte kan beivra utsläppen så att de som eventuellt ser möjligheten att bli av med en besvärlig last genom att dumpa den i havet slutar med det.

Anf. 77 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Jag fortsätter den genomgång jag var inne på tidigare. Vi intensifierar flygövervakningen. Vi ger flygövervakningen bättre instrument, vilket också är ett redskap för att öka möjligheten att identifiera varifrån utsläppen kommer. Det sker alltså en hel del, och det sker en hel del som vi naturligtvis måste hoppas kommer att ge påtagliga resultat. Men jag är ändå inte nöjd med det som har gjorts hittills, utan jag vill gärna hitta nya vägar att angripa det här problemet på parallellt med det vi håller på med. Dit hör t.ex. att med olika kemiska modeller ytterligare öka möjligheterna att identifiera varifrån lasten kommer. Dit hör att se över farlederna och se hur de är lokaliserade i relation till olika fågellokaler. Nu visar det sig ju att det inte finns någon farled just vid Hoburgen. Där kan det finnas behov av andra insatser för att skydda det här.

Så det finns mer att göra, och jag kommer att arbeta ganska mycket med den här frågan den närmaste tiden. Till att börja med ska jag åka till Karlskrona på fredag i nästa vecka för att vara med vid en flygövervakning. Jag ska försöka ta del av allt som sker. Jag ska besöka en mottagningsanläggning. Jag ska också träffa åklagare Alhem, som har gjort utredningen, för att på det sättet verkligen sätta mig in i hela frågeställningen.

Anf. 78 ERLING WÄLIVAARA (kd):

Fru talman! Jag har en fråga till finansministern. Min fråga berör egentligen samma ämne som Lennart Daléus tidigare fråga, nämligen situationen i Norrbotten. Finansministern har delvis svarat på den. Men jag har en lite annorlunda frågeställning och ett lite annorlunda problem.

Företagen i Tornedalen har oerhört svårt att konkurrera med motsvarande företag i norra Finland på grund av att det är sämre företagsklimat på den svenska sidan. Två orsaker har nämnts, nämligen bränsleskatterna och skillnaderna när det gäller arbetsgivaravgifter. I Övertorneå betalar en företagare 33 % i arbetsgivaravgift, och två kilometer längre österut betalar en företagare bara 22 % i arbetsgivaravgift. Läget är akut, och åtgärder behövdes egentligen redan i går.

Nu pågår det förhandlingar mellan svenska företagare och myndigheter i Finland och kommuner om att svenska företag ska flyttas över till den finska sidan. Det innebär att ytterligare arbetstillfällen försvinner.

Min fråga till finansministern är: Kan finansministern se att detta är ett problem uppe i Norrbotten, och vad avser finansministern att konkret göra för att komma till rätta med den akuta situationen?

Anf. 79 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! I våra gränstrakter, oavsett om det är mellan Sverige och Finland, Sverige och Norge eller Sverige och Danmark, så finns det naturligtvis ett antal sådana skatteproblem och andra problem som vi ständigt måste se över. Vi har särskilt studerat vad som händer exempelvis i vårt grannland i söder, Danmark, i samband med Öresundsbronns öppnande längre fram i år. För att se hela bilden måste man ta in inte bara skattesituationen, som är viktig, vilket påpekas i frågan, utan också andra förutsättningar som företagen har. Och det ingår naturligtvis i hela vår översyn av regionalpolitiken att se till att vi kan skapa jämbördiga villkor för våra företag, så att de kan vara framgångsrika även i dessa gränstrakter.

Anf. 80 ERLING WÄLIVAARA (kd):

Fru talman! Jag har en kort följdfråga. Båda länderna är ju med i EU. Borde inte en harmonisering av skatter och avgifter kunna ske också mellan Sverige och Finland?

Jag skulle vilja föreslå något av det som Leif Pagrotsky föreslog, nämligen att man skulle sjösätta en plan som löser problemen med skillnaderna mellan Sverige och Finland, nämligen att man skulle surfa på någon liknande våg för att också förhållandena mellan Sverige och Finland ska bli bättre.

Anf. 81 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Det pågår ett väldigt viktigt arbete inom EU just när det gäller skattefrågorna. Och det har under detta år och förra året gjorts en genomgång av över 300 olika lagar som finns i de 15 EU-länderna och som handlar om s.k. skadlig skattekonkurrens företagen sinsemellan, dvs. där vissa företag har förmåner som gör att de kan agera på ett annat sätt

än företag i andra länder. Av dessa över 300 lagar som man har gått igenom visar det sig att det bara finns några enstaka lagar som berör Sverige. De flesta finns i andra länder. Och om man kan få till stånd en annan ordning där, dvs. att ta bort dessa skadliga skattekonnkurrenslagar, så skulle det skapa mycket större jämbördighet företagen emellan. Det är alltså en viktig insats som EU kan göra, att skapa mer schysta, korrekta och likvärdiga skattevillkor med den typen av lagstiftning mellan våra länder.

Alternativa bränslen

Anf. 82 AGNE HANSSON (c):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till finansministern. De höga bensinpriserna är ju pressande för många människor. Priserna bör därför sänkas. Det är viktigt att vi får fram alternativa bränslen också.

För ett år sedan lovade regeringen i vårpropositionen att den skulle gå till EU-kommissionen och begära skattebefrielse för alternativa bränslen som etanol och rapsmetylester.

Vid skatteutskottets behandling fick vi information om att någon sådan ansökan från Sveriges regering ännu inte föreligger. Varför har regeringen inte gått till EU-kommissionen och begärt skattebefrielse för dessa alternativa bränslen?

Anf. 83 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Beträffande frågan om skatter på bensin i sin helhet, som jag berörde i en tidigare fråga från Agne Hansson, kan jag tillägga, utöver det som jag sade förut, att jag tycker att det ur konkurrenssynpunkt är intressant att konstatera att det tydligen kostar 30 öre mer att ta fram en liter bensin i Sverige än i andra EU-länder. Det visar att det är någonting som inte fungerar i konkurrensen på den svenska marknaden. Det är en viktig fråga att följa upp även i fortsättningen.

När det gäller att ta fram alternativa bränslen av olika slag har vi för närvarande ett stort arbete på gång att se över hela energibeskattningen. Jag hoppas att vi inom kort kan ta fram ett material för en diskussion mellan de politiska partierna kring energibeskattningen. I det sammanhanget ska vi också belysa dessa frågor.

Anf. 84 AGNE HANSSON (c):

Fru talman! Min fråga gällde varför regeringen inte har handlat när det gäller att hos EU-kommissionen begära att i Sverige få skattebefria etanol och rapsmetylester för att få fram de alternativa bränslena.

Eftersom miljöministern är här ställer jag en fråga till honom:

Vad har miljöministern gjort för att påverka Bosse Ringholm att gå till EU-kommissionen om ingenting har hänt i Regeringskansliet på ett år?

Anf. 85 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Det händer ju redan nu ganska mycket. Det finns ett antal olika projekt som vi bedriver i Sverige i dag på det här området. Förmodligen avser Agne Hanssons fråga det faktum att vi har bestämt oss för att

nu göra en ordentlig utvärdering av de projekt som pågår innan vi ansöker om att kunna göra nya projekt. Och den utvärderingen är finansministern och jag överens om ska ske så fort det är möjligt.

För mig som miljöminister, och säkert också för finansministern, är det oerhört viktigt att vi har en bra och framtåsträvande progressiv verksamhet när det gäller att hitta alternativa bränslen. Men då måste man också från tid till annan utvärdera den och se att man är inne på rätt spår och att det är rätt projekt som man bedriver.

Tillämpningen av miljöbalken

Anf. 86 GÖRAN NORLANDER (s):

Fru talman! Även min fråga är riktad till miljöministern. Den gäller tillämpningen av miljöbalken. Det är ju en väldigt ny lag, och jag tänkte höra med miljöministern vad han anser om att t.ex. en tillsynsmyndighet, det kan vara en länsstyrelse eller en miljö- och hälsovårdsnämnd, som under ett antal månader har utrett ett ärende och sedan utfärdar ett åläggande. Den som då så att säga drabbas är då skyldig att svara inom tio dagar. Vad jag menar är att man bör få rimlig tid på sig att själv handlägga det. Det kan ju vara olika tekniska lösningar som behöver utredas och som man ska ta ställning till. Så för att nå ett gott resultat bör man alltså få rimlig tid på sig för handläggning.

Jag vill höra miljöministerns inställning.

Anf. 87 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Självfallet ska dessa tillstånd hanteras så att man kan få ett beslut så fort som möjligt. Och det gäller länsstyrelser, och det gäller naturligtvis också den kompletterande information som länsstyrelserna kan behöva ta in. Å andra sidan är det självfallet rimligt, eller nödvändigt, att man också har utrymme för att ta fram en bra och fullödlig information som krävs för tillståndet.

Jag vill inte kommentera exakt detta exempel. Men jag utgår ifrån att det är möjligt att komma överens med en länsstyrelse om att man behöver lite längre tid för ett bra material om man nu har fått bara tio dagar på sig. Jag har en känsla av att den här typen av problem ofta kan lösas ganska obyråkratiskt.

Anf. 88 GÖRAN NORLANDER (s):

Fru talman! Jag tackar för svaret. Efter miljöministerns svar så kanske det går lättare att komma överens med berörda parter.

Indragning av examensrätter

Anf. 89 ULF NILSSON (fp):

Fru talman! Jag har en fråga till utbildningsministern. I år har Högskoleverket dragit tillbaka examensrätten för sex olika högskoleutbildningar inom vård och social omsorg. Det gäller bl.a. blivande sjuksköterskor och tandhygienister vid olika högskolor. Motiveringen är att utbildningarna inte är högskolemässiga.

Prot.
1999/2000:72
24 februari

Frågestund

Jag tycker att det är bra att utbildningar med låg kvalitet dras in. Samtidigt är väl det inträffade ett exempel på att högskolans utbyggnad inte alltid har skett med kvaliteten i fokus.

Men en viktig fråga är hur det går för studenterna som befinner sig mitt i pågående utbildning. Vilket ansvar anser utbildningsministern att högskolan ska ta för att studenterna ska drabbas så lite som möjligt och för att de ska kunna slutföra sin utbildning smärtfritt?

Anf. 90 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Det är väldigt viktigt att vi har en väldigt stark kvalitetsutvärdering av all högskoleutbildning i Sverige. Det är också innebörden i det förslag som regeringen har lämnat till riksdagen. Alla våra utbildningar och alla ämnen ska regelbundet utvärderas. Och Högskoleverket är den myndighet som ska stå för utvärderingen för att man ska vara säker på att vi har en hög ribba och att alla når den ribban.

Exemplen på indragna examensrätter är inte ett exempel på att vi bygger ut högskolan för mycket. Det är ett exempel på att en del av dessa utbildningar ännu inte har genomgått den omvandling mot mer av kontakt med forskningen, med vetenskapen, som krävs för att man ska kunna göra en fullödlig arbetsinsats inom sjukvården.

Därför är det viktigt att Högskoleverket uppmärksammar detta. Den högskola som har förlorat sin examensrätt har det fulla ansvaret för att studenterna får en chans att via avtal med annan högskola fullfölja sin utbildning. Det ansvaret ligger på högskolan. Vi följer noga upp att man tar det ansvaret.

Anf. 91 ULF NILSSON (fp):

Fru talman! Jag vill än en gång upprepa att det inte finns någon skillnad. Jag stöder utbildningsministern i arbetet med en effektiv kvalitetsgranskning. Det är mycket viktigt.

Samtidigt är det oerhört viktigt att en student som planerat sin utbildning i fullt förtroende för en statlig högskola på alla sätt hålls skadeslös. Jag skulle vilja att man kräver av de här högskolorna att man dels bekostar en ny utbildning, om studenten anser att han eller hon behöver det, eftersom det är utbildningens kvalitet som har brustit, dels att högskolan betalar eventuella extrakostnader som studenten kan få på grund av att utbildningstiden förlängs av en sådan här händelse.

Anf. 92 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Det är av största vikt att studentens rättssäkerhet och möjlighet till fortsatt utbildning står öppen, och att högskolan tar sitt ansvar.

Vi har inhämtat uppgifterna från högskolan att alla jobbar aktivt med att sluta avtal med de högskolor som har examensrätterna kvar.

I Regeringskansliet arbetar vi med en promemoria för att utveckla vidare hur detta arbete ska gå till. Det kommer vi att göra skyndsamt under våren för att ytterligare tydliggöra högskolans ansvar och för att ytterligare stärka studentens ställning när man kommer i det här läget.

Sammantaget innebär det att vi får ett system där vi kan känna en tilltro till att svensk högskoleutbildning håller en väldigt hög standard. Det är viktigt för oss, inte minst i internationaliseringens tidevarv, att vi kan

känna att vår utbildning står sig väl i konkurrensen med andra utbildningar.

Det innebär också att den enskilda högskolan aldrig någonsin kan slappna av när det gäller att vidareutveckla sina utbildningar för att se till att studenterna går ut med examina som står sig väl på arbetsmarknaden.

Anf. 93 TALMANNEN:

Det blev det sista inlägget i denna veckas frågestund som därmed är avslutad. Jag tackar regeringens företrädare och kammarens ledamöter för era insatser.

Prot.

1999/2000:72

24 februari

6 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Redogörelser
1999/2000:ER1 Redogörelse från Sveriges delegation vid Europarådets parlamentariska församling
1999/2000:RJ1 Styrelsen för Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds berättelse över fondens verksamhet och förvaltning under år 1999

7 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 24 februari

1999/2000:258 av *Roy Hansson* (m) till finansminister Bosse Ringholm
Gränsdragningen mellan lotteri och tävling
1999/2000:259 av *Rigmor Stenmark* (c) till jordbruksminister Margareta Winberg
Skärgården
1999/2000:260 av *Elver Jonsson* (fp) till socialminister Lars Engqvist
Införselreglerna för alkohol
1999/2000:261 av *Gudrun Lindvall* (mp) till jordbruksminister Margareta Winberg
Eldressyr av hundar
1999/2000:262 av *Gudrun Lindvall* (mp) till miljöminister Kjell Larsson
Utsläpp från krematorier
1999/2000:263 av *Tomas Högstöm* (m) till statsrådet Ingegerd Wärnersson
Betyg
1999/2000:264 av *Sten Tolgfors* (m) till utrikesminister Anna Lindh
Demokratiutvecklingen i Asien
1999/2000:265 av *Sten Tolgfors* (m) till utrikesminister Anna Lindh
Kinas kärnvapenrustningar

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 7 mars.

8 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 23 februari

1999/2000:605 av *Per-Richard Molén* (m) till näringsminister Björn Rosengren
Botniabanan

1999/2000:606 av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till näringsminister Björn Rosengren
Förändring av farledsspråk
1999/2000:607 av *Anders Sjölund* (m) till utbildningsminister Thomas Östros
CSN som affärsdrivande myndighet
1999/2000:608 av *Maud Ekendahl* (m) till justitieminister Laila Freivalds
Drogen kat
1999/2000:609 av *Chatrine Pålsson* (kd) till statsrådet Ingegerd Wärnersson
Övervikt bland ungdomar
1999/2000:610 av *Lennart Beijer* (v) till statsrådet Ulrica Messing
Beskattnings av idrottsmäns resor
1999/2000:611 av *Lennart Värmbj* (v) till miljöminister Kjell Larsson
Bilfri dag

Prot.
1999/2000:72
24 februari

den 24 februari

1999/2000:612 av *Gudrun Lindvall* (mp) till miljöminister Kjell Larsson
Silver i slam

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 7 mars.

9 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 23 februari

1999/2000:560 av *Martin Nilsson* (s) till statsrådet Leif Pagrotsky
Exportkrediter vid vapenexportaffärer till IDA-länder
1999/2000:582 av *Johan Pehrson* (fp) till finansminister Bosse Ringholm
Momsbedrägerier

den 24 februari

1999/2000:558 av *Roy Hansson* (m) till jordbruksminister Margareta Winberg
Utveckling av Gotlands livsmedelsinstitut
1999/2000:576 av *Sinikka Bohlin* (s) till jordbruksminister Margareta Winberg
Forskning kring lax och öring

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 7 mars.

Prot.
1999/2000:72
24 februari

10 § Kammaren åtskildes kl. 15.02.

Förhandlingarna leddes
av andre vice talmannen från sammanträdets början till ajourneringen
kl. 13.15 och
av talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

Prot.
1999/2000:72
24 februari

1 § Utökning av antalet extra suppleanter i trafikutskottet	1
2 § Val av extra suppleant i trafikutskottet	1
3 § Aktuell debatt: TV-kanalernas pornografiska utbud.....	1
Anf. 1 EWA LARSSON (mp).....	1
Anf. 2 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s).....	2
Anf. 3 EWA LARSSON (mp).....	3
Anf. 4 BEATRICE ASK (m).....	5
Anf. 5 KALLE LARSSON (v).....	6
Anf. 6 INGER DAVIDSON (kd).....	8
Anf. 7 BIRGITTA SELLÉN (c).....	10
Anf. 8 SIW PERSSON (fp).....	11
Anf. 9 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s).....	13
Anf. 10 EWA LARSSON (mp).....	13
Anf. 11 BEATRICE ASK (m).....	14
Anf. 12 KALLE LARSSON (v).....	15
Anf. 13 INGER DAVIDSON (kd).....	15
Anf. 14 BIRGITTA SELLÉN (c).....	16
Anf. 15 SIW PERSSON (fp).....	17
Anf. 16 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s).....	17
Anf. 17 ANDRE VICE TALMANNEN.....	18
Anf. 18 EWA LARSSON (mp).....	18
Anf. 19 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s).....	18
4 § Justering av protokoll.....	19
Ajournering.....	19
Återupptagna förhandlingar	19
5 § Frågestund.....	19
Anf. 20 TALMANNEN.....	19
<i>Situationen i Norrland</i>	<i>19</i>
Anf. 21 LENNART DALÉUS (c).....	19
Anf. 22 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s).....	19
Anf. 23 LENNART DALÉUS (c).....	20
Anf. 24 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s).....	20
<i>Dramapedagogutbildningen.....</i>	<i>20</i>
Anf. 25 TASSO STAFILIDIS (v).....	20
Anf. 26 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	21
<i>Införselreglerna för alkohol och tobak.....</i>	<i>21</i>
Anf. 27 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m).....	21
Anf. 28 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s).....	21
Anf. 29 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m).....	21
Anf. 30 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s).....	22
<i>Importkvoter</i>	<i>22</i>
Anf. 31 CARINA HÄGG (s).....	22
Anf. 32 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s).....	22
Anf. 33 CARINA HÄGG (s).....	23
Anf. 34 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s).....	23

<i>Efterlevnaden av gällande miljölagstiftning.....</i>	23
Anf. 35 HARALD NORDLUND (fp).....	23
Anf. 36 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	23
Anf. 37 HARALD NORDLUND (fp).....	24
Anf. 38 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	24
<i>Forskningen kring handikappvetenskap.....</i>	24
Anf. 39 YVONNE ANDERSSON (kd)	24
Anf. 40 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	24
Anf. 41 YVONNE ANDERSSON (kd)	25
Anf. 42 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	25
<i>Luftföroreningar från sjöfarten</i>	26
Anf. 43 HANS STENBERG (s).....	26
Anf. 44 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	26
Anf. 45 HANS STENBERG (s).....	26
<i>Institutforskningen.....</i>	26
Anf. 46 CARL G NILSSON (m).....	26
Anf. 47 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	27
Anf. 48 CARL G NILSSON (m).....	27
Anf. 49 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	27
<i>Natura 2000.....</i>	27
Anf. 50 GUDRUN LINDVALL (mp).....	27
Anf. 51 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	28
Anf. 52 GUDRUN LINDVALL (mp).....	28
Anf. 53 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	28
<i>Den gränsnära transporten mellan Sverige och Norge.....</i>	29
Anf. 54 JAN-EVERT RÅDHSTRÖM (m)	29
Anf. 55 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s)	29
Anf. 56 JAN-EVERT RÅDHSTRÖM (m)	29
Anf. 57 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s)	29
<i>EU-ländernas åtgärder mot Österrike</i>	30
Anf. 58 BIRGITTA AHLQVIST (s).....	30
Anf. 59 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s)	30
Anf. 60 BIRGITTA AHLQVIST (s).....	30
Anf. 61 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s)	30
<i>Maxtaxan.....</i>	30
Anf. 62 LENNART GUSTAVSSON (v).....	30
Anf. 63 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s).....	31
Anf. 64 LENNART GUSTAVSSON (v).....	31
Anf. 65 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s).....	31
<i>Drogen GHB</i>	31
Anf. 66 SOFIA JONSSON (c)	31
Anf. 67 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s)	31
Anf. 68 SOFIA JONSSON (c)	32
Anf. 69 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s)	32
<i>Miljöforskningen</i>	32
Anf. 70 BERIT ADOLFSSON (m).....	32
Anf. 71 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	33
Anf. 72 BERIT ADOLFSSON (m).....	33

Anf. 73 Miljöminister KJELL LARSSON (s)	33
<i>Oljeutsläpp</i>	33
Anf. 74 ALF ERIKSSON (s).....	33
Anf. 75 Miljöminister KJELL LARSSON (s)	34
Anf. 76 ALF ERIKSSON (s).....	34
Anf. 77 Miljöminister KJELL LARSSON (s)	34
<i>Situationen i Norrbotten</i>	35
Anf. 78 ERLING WÄLIVAARA (kd)	35
Anf. 79 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	35
Anf. 80 ERLING WÄLIVAARA (kd)	35
Anf. 81 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	35
<i>Alternativa bränslen</i>	36
Anf. 82 AGNE HANSSON (c).....	36
Anf. 83 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	36
Anf. 84 AGNE HANSSON (c).....	36
Anf. 85 Miljöminister KJELL LARSSON (s)	36
<i>Tillämpningen av miljöbalken</i>	37
Anf. 86 GÖRAN NORLANDER (s).....	37
Anf. 87 Miljöminister KJELL LARSSON (s)	37
Anf. 88 GÖRAN NORLANDER (s).....	37
<i>Indragning av examensrätter</i>	37
Anf. 89 ULF NILSSON (fp).....	37
Anf. 90 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	38
Anf. 91 ULF NILSSON (fp).....	38
Anf. 92 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	38
Anf. 93 TALMANNEN.....	39
6 § Bordläggning	40
7 § Anmälan om interpellationer	40
8 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	40
9 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	41
10 § Kammaren åtskildes kl. 15.02	42

Prot.
1999/2000:72
24 februari

Prot.
1999/2000:72
24 februari

Elanders Gotab, Stockholm 2000